

Ášši/Sak 023/21	Sametingsrádet – plenumsaker	Dato: 09.11.2021-09.11.2021
Ášši/Sak 050/21	Sametingets plenum	Dato: 07.12.2021-10.12.2021
Ášši/Sak 008/21	Nærings- og kulturkomiteen	Dato: 23.11.2021-26.11.2021

Sametingets innspill til reindrifftsavtalen 2022/2023.

	Arkivsaknr. 21/4914
--	-------------------------------

Saksframlegg

Innspillet er delt inn i tre deler, hvor første beskriver den økonomiske og driftsmessige situasjonen i reindriften, andre del omfatter en gjennomgang av fjorårets avtale og del tre er Sametingets prioriteringer.

Vurdering

Reindrift er en av grunnsteinene i samisk språk og kultur, og en av de saksområdene der Sametinget har stor politisk interesse.

De økonomiske virkemidlene over reindrifftsavtalen er svært viktige for utviklinga i reindriftnæringa, og satsene er av stor betydning for siidaandelsledere og familier i reindriften. Prioriteringene Sametinget ser behov for har tatt utgangspunkt i *Sametingets melding om reindrift av 2016* og situasjonen og utfordringene i næringen i dag.

Sametingsrådets innstilling

Innledning.

Reindrifftsforhandlingene er årlige forhandlinger mellom staten og reindriftnæringen om en næringsavtale. Det er Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) som er forhandlingspart for reindriftnæringen. Forhandlingene og inngåelse av reindrifftsavtale reguleres av Hovedavtalen for reindriften av 26. februar 1993.

I reindrifftsforhandlingene forhandles det om tiltak som tar sikte på en utvikling av reindriftnæringen i samsvar med de enhver tid vedtatte politiske mål og retningslinjer for reindriftpolitikken. Tiltakene skal omfatte økonomiske virkemidler. Partene skal også kunne kreve forhandlinger om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt for reindriftpolitikken.

Sametinget er gitt muligheten til å komme med innspill til reindrifftsavtalen før forhandlingene starter. Sametinget deltar også som observatør under forhandlingene.

1. Den økonomiske og driftsmessige situasjonen i reindriften.

Reindriften er organisert i siidaer. Dette er familiegrupper, eller arbeidsfellesskap, som samarbeider om de ulike arbeidsoppgavene som inngår i reindriften. Ifølge opplysninger fra Landbruks- og matdepartementet sine nettsider er det i siidaene registrert om lag 3300 reineiere. Vårflokken har de siste årene bestått av 200 000 - 220 000 dyr, hvor omtrent 77 % er simler, 17 % kalver og 6 % okser.

På landsbasis har slakteuttaket vært om lag 35 % av vårflokken.

I overkant av 70 prosent av totalt antall slaktedyr blir slaktet i områdene fra Nordkjosbotn og nordover. Det er gjennomgående noe høyere slaktevekt i sør enn i nord. I et normalår omsettes om lag 1600 tonn hel-slakt, det tilsvarer om lag 1100-1200 tonn nedskåret kjøtt. Mesteparten selges gjennom dagligvarehandelen.

Sametinget ser at reindriftsnæringen i økende grad opplever ekstremvær, noe som Sametinget mener i stor grad skyldes klimaendringene. Vinteren og våren 2017 opplevde store deler av næringen låste beiter, med is på snø som i enkelte områder vedvarte til slutten av våren. Etter krisevinteren 2017 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som gjennomgikk kriseberedskapen i reindriften. I rapporten kom arbeidsgruppen med en rekke anbefalinger for å styrke beredskapen i reindriften og det ble satt av midler til kriseberedskap over Reindriften utviklingsfond (RUF) i reindriftsavtalen 2018/2019.

Vinteren og våren 2020 ble på nytt vanskelig for reindriftsnæringen og det ble erklært beitekrise i næringen. Landbruks- og matdepartementet satte høsten 2020 ned en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå håndteringen av beitekrisen i reindriften vinteren og våren 2020. I rapporten, nr. 45/2020, fremgår blant annet følgende om beitekrisen 2020.

«I løpet av vinteren og våren 2020 ble det erklært beitekrise i de fleste distrikter i Troms og Finnmark og Nordland. I Trøndelag ble det ikke erklært beitekrise, men det var vanskelige beiteforhold i reinbeiteområdet Sør-Trøndelag/Hedmark. Reinlagene i Sør-Norge hadde krevende driftsforhold på våren, særlig i april og mai.»

Vinteren 2020 har vært den mest utfordrende vinteren for reindriften på lang tid. Historiske kilder viser at vi må helt tilbake til 1917/18 for å finne tilsvarende kriseår i reindriften. Det har imidlertid vært flere beitekriser, og i senere år har det vært beitekrise vinteren i 1997 og 2017.

Omfanget av krisen i 2020 vært langt større enn tidligere beitekriser, både i varighet og geografisk omfang. Beitekrisen oppstod tidlig på året, og varte i de fleste områder helt til juni. Beitekrisen rammet også et større område enn tidligere. Beitekrisen vinteren 2020 har totalt berørt 420 siidaandeler og 165 000 rein.

«Beitekrisen oppstod på grunn av store mengder snø. Det ble dannet lag med hardpakket snø på beitene, samt ising etter veksling mellom mildvær og frost i noen områder. Dette medførte at det var utfordrende for reinen å komme til beitene og i noen distrikter ble beitene helt låst. Beitekrisen oppstod ikke samtidig i alle reinbeiteområdene og graden av låste beiter har også variert. Værforholdene har også medført utfordringer med å frakte fôr frem til flokken, særlig for reieiere som har hatt flokken langt unna bilvei.»

Sametinget tok opp beitekrisen i et eget møte med landbruks- og matminister Olaug Bollestad 01.04.2020 og i møte med statsråd Linda Hofstad Helleland den 11.03.2020. Avtalepartene møttes flere ganger, en rekke kommuner allierte seg og sendte ut et felles brev om hjelp. Regjeringen satte av totalt 40 millioner kroner til kriseberedskapsfondet. Fylkesmannen i Troms og Finnmark organiserte uttransportering av fôr, hvor blant annet helikopter ble innleid til å gjøre jobben. Fylkesmannen gjorde en effektiv behandling av søknader og transportering av fôr. Sametinget ga tilskudd på kr. 1 275 000 til NRL til kriseforbyggende tiltak som innebar trailertransport av reinsdyr til vår- og sommerbeiteområder. Sametinget ga også tilskudd på kr. 30 000 til Kautokeino kommune til åpning av den vinterstengte veien til Biedjovággi slik at det skulle bli mulig å frakte fôr til reinsdyr ved hjelp av større biler.

Når det gjelder situasjonen i dag opplyser Landbruks- og matdepartementet følgende på sine nettsider:

«I fjor var uttaket av reinsdyr til slakt relativt lavt. Beitekrisen vinteren og våren 2020 var en vesentlig årsak til dette. Årets slaktetall viser at produksjonen har tatt seg raskt opp igjen. Gjennomgående gode beiteforhold i år har lagt til rette for en betydelig produksjonsøkning av reinkjøtt.»

Til og med uke 42 i år er det slaktet 27. 984 rein, en økning på hele 11.544 dyr fra i fjor. På samme tidspunkt i slaktesesongen har det ikke vært tilsvarende uttak av slakt siden høsten 2016. Andelen kalv som er slaktet, har økt fra 78 prosent i fjor til 87 prosent i år.»

Sametinget finner det gledelig at beiteforholdene i 2021, etter beitekrisen året før, har vært gode slik at produksjonen har kunnet øke igjen. Sametinget vil likevel understreke at klimaendringer fører til varierende og uforutsigbare værforhold noe som medfører at det er et økende behov for fremtidige

tiltak og midler til kriseberedskap.

2. Reindrifftsavtalen 2021/2022.

Partene ble enige om en ramme for Reindrifftsavtalen 2021/2022 på 164,5 mill. kroner. Dette er en økning på 15 mill. kroner fra forrige reindrifftsavtale. Det opprinnelige kravet fra NRL var på 211,85 mill. kroner og Statens opprinnelige tilbud var på kr. 152,2 mill. kroner.

Rammen for reindrifftsavtalen 2021/2022 er fordelt som følger:

	Reindrifftsavtalen 2020/2021	Reindrifftsavtalen 2021/2022	Endring
Reindrifftsens utviklingsfond.	42,40	55,50	13,10
Organisasjonstilskudd.	7,30	7,30	-
Direkte tilskudd.	95,80	97,90	1,90
Velferdsordninger.	4,00	4,00	-
Sum	149,50	164,50	15,00

Distriktstilskuddet ble økt med 2,9 mill. kroner fra forgående år, til 24,70 mill. kroner. Økningen skal legges til rette for at distriktene og reinlagene skal ha midler til innkjøp av utstyr til kriseforing. Sametinget ser det som positivt at distriktstilskuddet ble økt men posten burde vært større for å styrke HMS – arbeidet og avløserordninger i reindrifften.

Sametinget er fornøyd med at det ble satt av kr 55,5 mill. kroner til Reindrifftsens utviklingsfond (RUF), som er en økning på 13,10 mill. kroner fra forgående år. Sametinget ba i sitt innspill om å øke kriseberedskapsfondet og den økonomiske rammen for pramming. Kriseberedskapsfondet ble økt med 1,50 mill.kr. til 4,50 mill. kr. og pramming ble økt med kr. 1 mill. til 5,50 mill. kroner i forhold til året før. På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det skulle vært avsatt en større ramme til kriseberedskapsfondet.

Sametinget ba partene om å sette av tilskudd til investeringer i reindrifften. Posten til disposisjon for RUFs styre ble økt med 2,2 mill. kr. Over denne posten kan det blant annet gis støtte til reindrifftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg.

Sametinget ba avtalepartene om å finne løsninger som gjør reindrifften bedre i stand til å delta i planprosesser og at det er behov for finansiering på dette området. Det ble satt av kr 1,6 mill. kr i 2021 til å utarbeide veiledningsmaterieell for reindrifftsneringen. Dette innebærer blant annet en veileder for distriktenes arbeid med arealsaker.

Sametinget anmodet avtalepartene å opprette et klimatilpasningsfond som gir reieneierne mulighet til å investere i blant annet infrastrukturtiltak, kurs og utstyr til å tilpasse sin drift til nye forhold som følge av klimaendringer. Avtalepartene er enige om at det er behov for å vurdere aktuelle tiltak for klimatilpasning i reindrifften. Det ble ikke opprettet et klimatilpasningsfond, men partene ble enige om å sette av 0,2 mill. kr i 2021 til å utvide oppdraget i forbindelse med rapport som NIBIO skal utarbeide om betydningen av klimaendringer for reindrifften. Rapporten skal i tillegg omfatte en vurdering av konkrete, praktiske strategier og tiltak for klimatilpasning i reindrifften.

Sametinget har gjentatte ganger bedt om at det åpnes for at Sametinget kan konsultere om reindrifftsavtalen. Dette ble ikke tatt til følge i denne avtalen heller. Sametinget ga også blant annet følgende innspill, som ikke ble tatt til følge:

- Sametinget ber partene om å senke kravet om å selge for 50 000 kr. for å oppnå produksjonstilskudd.
- Innføre produksjonspremie til slakt av voksne rein, kr. 500 pr. voksen rein.
- Sametinget ber om at det settes av midler til at reintallstilpasningen evalueres og vurderes opp mot folkeretten.
- Sametinget ber avtalepartene om å få til en årlig utredning, eller status, på arealinngrepene i reinbeiteområder.
- Sametinget ber avtalepartene om å finansiere Protect Sápmi over reindrifftsavtalen.

- Sametinget ber partene om å sette av tilskudd til tilpasninger for funksjonshemmede ved reingjerder.
- Sametinget ber partene om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering av behovet for obligatorisk klipping av rein.

3. Sametingets prioriteringer.

Reindrifftsavtalen er et viktig verktøy i å nå målene i reindrifftspolitikken. De økonomiske rammene i reindrifftsavtalen bør følge årlige lønns- og prisregulering. Sametinget er ikke gitt representasjon i Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindrifftsbasert vekst og verdiskaping eller i markedsutvalget for Reinkjøtt eller Reindrifftens Utviklingsfond. Sametinget ber partene om å involvere Sametinget mer i organene for næringspolitisk utvikling. Sametinget ber også partene om å sette av midler til Sametinget for å kunne prioritere arbeidet med utviklingsprosjekter i reindriffta.

Sametingets rolle i reindrifftsforhandlingene er en observasjonsrolle ved statens delegasjon. Sametinget har gjentatte ganger bedt om at det åpnes for at Sametinget kan konsultere om reindrifftsavtalen uten at dette har blitt tatt til følge. Sametinget ber på nytt om dette, med virkning fra neste års avtaleforhandlinger.

Økonomisk utvikling.

Sametinget er opptatt av at reindrifftsavtalen bidrar til å legge til rette for en positiv økonomisk utvikling og økt verdiskaping i reindrifftsnæringen. Reindrifften opplever økte kostnader i forbindelse med arealinngrep, rovdyrangrep og klimaendringer og det er dermed viktig at virkemidlene over reindrifftsavtalen bidrar til en positiv inntektsutvikling og større markedsandeler for reinkjøtt og andre produkter av rein.

Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag (distriktstilskudd) skal bidra til å gi disse større medansvar for utvikling av en bærekraftig reindrifftsnæring, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer, arbeidsforhold og bedre lønnsomhet. Distriktstilskuddet ble gjennom forrige avtale økt med 2,9 mill. kroner fra forgående år, til 24,70 mill. kroner. Økingen skal legge til rette for at distriktene og reinlagene skal ha midler til innkjøp av utstyr til kriseforing. Sametinget ser det som positivt at distriktstilskuddet ble økt, men posten burde vært større for å styrke distriktenes kriseberedskapsfond og HMS – arbeidet og gi gode avløserordninger i reindrifften. Sametinget ber partene om å gjøre en betydelig økning av bevilgningen til distriktstilskudd fra forrige reindrifftsavtale.

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og videreforedling i næringen. Sametinget har gjentatte ganger anført at det må innføres ordninger som sidestiller slakt av voksne dyr på lik linje med slakt av kalv. Sametinget mener at det er viktig, at det i tillegg til produksjonspremie, opprettes et tilskudd til slakt av voksne rein, på lik linje med kalveslakteilskudd. En slik ordning vil kunne legge til rette for at den enkelte reieneier selv kan strukturere sin reinflokk på best mulig måte. Sametinget ber derfor partene om å opprette et tradisjonelt flokkstruktureringstilskudd med kr. 750 pr. rein, og som omfatter alle dyrekategorier, og som erstatter kalveslakteilskuddet.

Reindrifften opplever stadig mer ekstremvær som påvirker beiteforholdene, spesielt om vinteren hvor regn på snø kan føre til låste beiter. Dårlig beitetilgang om vinteren og våren på grunn av låste beiter vil føre til økte kostnader, ved at reieneierne må kjøpe tilleggsfôr eller gjennomføre hyppigere gjeting og tilsyn. Det vil også føre til at det fødes mindre kalver, noe som vil påvirke slakteuttaket negativt. En ensidig tilskuddsordning som bare premierer slakteuttak av kalv, vil i slike tilfeller ramme reieneierne økonomisk, derfor ber Sametinget avtalepartene om å endre kalvetilskuddet til å gjelde alle dyrekategoriene for rein.

Et annet forhold som endringen av tilskuddsordningen vil kunne avhjelpe på, er til de siidaer og distrikter som opplever store tap av kalver til fredet rovvilt, noe som påvirker slakteuttaket og produktiviteten i siidaen/distriktet negativt. Endret tilskuddsordning til å omfatte alle dyrekategoriene av rein, vil kunne øke inntektene til disse siidaene/distriktene.

En stor del av reindriftsnæringens utgifter er knyttet opp mot kjøretøy og driften av disse. Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge opp til møter mellom Finansdepartementet, Sametinget og NRL om avgiftsfritak for reindriftsnæringen. Dette gjelder avgiftsfritak ved kjøp av tohjuls-terrengmotorsykkel og driftsbiler til bruk i reindriftsnæringen, samt fritak for avgift på drivstoff. Reindriftsnæringens bør likestilles mer med landbruksnæringen når det gjelder avgiftsfritak.

Forskning og utvikling.

I reindrifftsavtalen 2021/2022 ble det ikke øremerket midler til forskning og utvikling. Avtalepartene ble enige om at enkelte områder, deriblant klimaendringenes og rovvilt samt rovviltforvaltningens påvirkning på reindrifften prioriteres for forsknings- og utviklingsprosjekter under Reindriffts utviklingsfond.

Sametinget mener at denne rammen er for liten til å gjennomføre større prosjekter. For reindrifften er det behov for å få gjennomført forskning innen disse områdene:

- Det må gjøres en omfattende kartlegging av de totale inngrepene i reinbeiteområdene – per i dag finnes det ikke en slik nasjonal oversikt, og for at man kan si noe om terskelen for Norges folkerettslige forpliktelser ift. Reindrifften, så må det gjennomføres en slik kartlegging.
- Juridisk gjennomgang og vurdering av Bernkonvensjonens bestemmelser sett i et samisk perspektiv, med tanke på rovviltforvaltningen.
- Behov for kartleggingen av reindrifften i Trollheimen, den historiske bruken.
- Hvordan inngrep påvirker produksjonen i reindrifften – En oppfølging av den undersøkelsen man har gjort hos Statsforvalteren i Nordland, som har påvist at arealinngrep i reinbeiteområder har negativ effekt på kalveproduksjonen.
- Forskning innen klimaendringenes påvirkning på reindrifften – Her gjelder det klimaets påvirkning på de ulike beitetypene i reindrifften, som lavbeite og grøntbeite.

Sametinget ber avtalepartene om å øremerke midler til forskning og utvikling.

Et grunnleggende prinsipp for reindrifftsavtalen bør være at tiltak og midler over reindrifftsavtalen skal komme det samiske samfunnet til gode. Midler over reindrifftsavtalen skal bidra til styrking av samiske fagmiljøer.

Det har over tid skjedd en institusjonalisering og profesjonalisering av reindriftsfaget, og flere institusjoner er under oppbygging. Disse har over tid jobbet direkte med distriktene og kjenner godt utfordringene ved å utforme veiledende materiell. Det er viktig at samiske kompetansemiljøer skal få muligheten til å ta oppdrag som iverksettes ved reindrifftsavtalen. Det er viktig at veiledende materiell og maler har et samisk perspektiv på reindrift, slik sikres reindriftsfaglige vurderinger, reindriftsfaglige uttrykk og språk.

Midler som gis til utredninger og utvikling av veiledningsmateriell mv. skal komme det samiske samfunnet til gode og Reindrifftsavtalens innhold og midler skal bygge kompetanse og kapasitet i det samiske samfunnet.

Sametinget ber avtalepartene om å stille krav om samisk reindriftsfaglig- og språkkompetanse hos den som utfører undersøkelser og som utformer verktøy og arbeidsmaler for reindrifften. Reindrifftsavtalens innhold skal ha som mål å bygge kompetanse i det samiske samfunnet.

Sametinget viser til at det ved tidligere forhandlinger gis midler direkte til statlige institusjoner som blant annet NIBIO. Det betyr dermed at samiske kompetansemiljøer ikke har en reell mulighet til delta i en søkerprosess og heller ikke får tilbudt sin ekspertise.

Kulturell bærekraft og familiebasert reindrift.

Samisk reindrift sin særegenhet er dets kulturelle karakter som en nomadisk familiebasert næring. Fokus i reindrifftsavtalen ligger på kjøttproduksjon, og det samsvarer i liten grad med den tradisjonelle samiske tenkemåten. Avtalens tilskuddsordninger bør samsvare med de politiske målene som er satt for reindrifften. Sametinget ba under fjorårets innspill avtalepartene om å prioritere tilskudd som skal

motivere til tradisjonell driftsform i reindriften. Dette ble ikke tatt til følge og Sametinget ber på nytt om å prioritere et slikt tilskudd.

Sametinget mener at det er viktig å stimulere til å styrke kvinneandelen i reindriften. Sametinget ber om at særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel samt ektefelle- og samboertilskuddet opprettholdes.

Tradisjonell kunnskapsoverføring er viktig i den samiske reindriften. Sametinget ber partene om å prioritere ordninger som tilrettelegger for tradisjonell kunnskapsoverføring. Sametinget ber avtalepartene å opprette en søkerbasert tilskuddsordning for tradisjonell kunnskapsoverføring for reinbeitedistrikter/siidaer. Denne søkes samtidig med distriktstilskuddet og har en maks sum på kr. 100 000. Dette for at siidaer/distrikter skal gis en økt mulighet til å overføre den tradisjonelle kunnskapen mellom generasjoner, noe som skal sikre at kunnskapen blir ivaretatt. Siidaene/distriktene skal rapportere og dokumentere hvordan kunnskapen er ivaretatt og hvilke metoder som er brukt for å sikre kunnskapen. Ordningen vil være med på å bidra til å styrke den familiebaserte reindriften, og ved å aktivt jobbe for å sikre tradisjonskunnskapen i den samiske reindriften, vil ordningen være viktig for å ivareta den fremtidige kulturelle bærekraften i reindriften. Fagbrevordningen er viktig for reindriften. Formålet med fagbrevordningen er å utdanne ungdom til dyktige fagarbeidere i reindrift med sikte på å ta fagbrev. Sametinget mener at fagbrevordningen i reindrift må videreføres med dagens kriterier.

Arealinngrep.

Reindriftnæringen har over tid opplevd store arealinngrep og næringens største utfordring er å sikre arealgrunnlaget. Den største trusselen mot reindriftenes bærekraft er det økende presset på arealene, inngrep i form av både utbygginger og økt ferdsel. Flere distrikt opplever at tålegrensen for lengst er nådd. Når man ser arealinngrep i sammenheng med rovdyrtrykket med påfølgende store tap blir utfordringene for fremtidens reindrift enda større. Arealinngrep utgjør ikke bare et hinder for den praktiske driften og nedgang i produksjonen, men fører også til psykiske belastninger for reindriftsutøverne. Mange reindriftsungdommer ser mørkt på fremtiden som yrkesaktiv reindriftsutøver. Arealinngrep fører også til merarbeid både i form av tilpasning av driften, men også en økende mengde papir og administrativt arbeid som både er tidkrevende og som utøverne ofte føler at de ikke mestrer på grunn av manglende kompetanse.

Sametinget er fornøyd med at det under forrige reindriftsavtale ble satt av kr. 1,6 mill. kroner i 2021 til å utarbeide veiledningsmateriell som reindriftsutøverne kan benytte i den praktiske driften. Videre er Sametinget tilfreds med at avtalepartene ble enige om å etablere et treårig pilotprosjekt for en rådgivningstjeneste for arealsaker.

Sametinget vil anbefale partene å finansiere Protect Sápmi over reindriftsavtalen. Protect Sápmi gjør et viktig arbeid med å bistå reinbeitedistrikter i arealinngrepssaker. Sametinget tildeler stiftelsen årlige midler, men stiftelsen er ikke sikret årlig tilskudd. Protect Sápmi har pr. i dag bare en heltidsansatt, men har behov for flere. Men dette lar seg ikke gjøre pga. den økonomiske situasjonen. Prosjektene som Protect Sápmi jobber med pågår ofte i flere år. Prosjekter og oppdrag som pågår i 2021 har derfor røtter bakover i tid. De store arealsakene er maratonsaker som pågår i årevis, som betyr at organisasjonen må ha utholdenhet. Protect Sápmi trenger en langsiktig og forutsigbar finansiering for kunne bistå de samiske rettighetshaverne i tunge arealsaker. Vi ser også tydelig at det er samiske rettighetshavere mot store internasjonale aktører og konsern. Sametinget har erfart at distrikter ikke har økonomiske muskler til å ta finansieringsrisikoen ved å hyre inn Protect Sápmi. Derfor må det sikres finansiering til de begynnende arealsakene. Det gjelder de første møtene og samtalene med reinbeitedistriktene. I tillegg må informasjonsinnhenting og forhandling av utredningsavtaler gjøres før finansieringen er avklart med utbygger. Dermed vil dekning av slike kostnader også være viktig i sikring av stiftelsen som et reelt tilbud til samiske rettighetshavere, særlig til de finansielt svakeste aktørene som mangler kapasitet og ressurser til krevende og langvarige arealprosesser. Derfor ber Sametinget om at det avsettes kr. 2 mill. til Protect Sápmi, slik at stiftelsen kan bygge opp en varig kompetanse i stiftelsen og for å kunne bistå reinbeitedistriktene på best mulig måte. Sametinget vil også, slik som forgående år, be avtalepartene om å få utført en årlig utredning, eller

status på arealinngrepene i samiske områder. Sametinget mener at det blant annet bør lages kart som viser status og tapet av reinbeitearealer.

I 2021 ble Sameloven endret slik at loven fikk et eget kapittel om konsultasjoner. I §4-4 heter det at fylkeskommuner og kommuner har plikt til å konsultere representanter for berørte samiske interesser om lokale forskrifter og andre beslutninger eller tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte.

For reindrifftsutøvere og siidaandeler vil dette føre til flere konsultasjoner, i forbindelse med kommunalt planarbeid, areal- og inngrepssaker m.m. I mange tilfeller vil reindrifftsutøverne konsultere uten bistand utenfra. Mange reindrifftsutøvere føler at de har liten erfaring og manglete kompetanse innen konsultasjoner og flere føler seg utrygge når de skal konsultere med myndighetene. Sametinget ber avtalepartene å sette av midler til reinbeitedistriktene til opplæring i og om konsultasjoner.

Klima og miljø.

Klimaendringene medfører at reindriffts-næringen opplever ekstremvær i økende grad. Vinteren og våren 2017 opplevde store deler av næringen låste beiter, med is på snø som vedvarte til slutten av våren. Skogbranner er også et værphenomen som de siste årene har ødelagt beiter til rein.

Vinteren og våren 2020 var beiteområdene dekket av store snømengder og med mye regnvær i tillegg ble det skapt nedisete beiter og svært vanskelige beiteforhold. Situasjonen ble betegnet som beitekrise og i rapporten «Gjennomgang av beitekrisen i reindrifften 2020» er krisen beskrevet å være langt større en tidligere beitekriser, både i varighet og omfang. For å berge flokkene måtte mange tilleggsføre, flytte tidligere til sommerbeiteområder eller til alternative beiter, gjete mer intensivt og/eller transportere rein. På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det bør avsettes en større ramme til kriseberedskapsfondet.

Pramming er avgjørende for reinbeitedistrikter som har beiteområder på øy eller på områder hvor det er vanskelig å flytte. Sametinget er tilfreds med at tilskudd til pramming ble økt med kr 1 mill. ved reindrifftsavtalen 2020/2021 og Sametinget ber partene om å videreføre denne ordningen.

Sametinget ser at bruk av helikopter er økende. En del av den økte bruken skyldes klimaendringer. Sametinget ber partene vurdere å gi Landbruksdirektoratet i oppdrag å inngå en rammeavtale for helikoptertransport i reindrifften. Dette er også en av anbefalingene i rapporten fra arbeidsgruppen som gjennomgikk håndteringen av beitekrisen i 2020.

HMS og velferdsordninger.

Sametinget ber partene om å opprette en tilskuddordning for tilrettelegging og tilpasning av reindriffts gjerdeanlegg også for funksjonshemmede reineiere. I noen arbeidssammenhenger, som gjerdearbeid, er hele familien samlet og det tas viktige beslutninger om for eksempel slakterein. Under slikt arbeid bør det tilrettelegges bedre for reineiere med funksjonsnedsettelse kan delta i arbeidet.

Andre faglige, sosiale og organisasjonsmessige forhold.

Sametinget gjorde ved forrige års innspill partene oppmerksomme på at innføring av obligatorisk klips møtte stor motstand hos næringen og samiske hold, deriblant NRL og Sametinget. Obligatorisk individmerking vil gå ut over tradisjonell kunnskap og tradisjonell samisk sedvane med øremerking og gjenkjenning av rein på bakgrunn av det, og dermed kan ikke Sametinget støtte en slik ordning. Sametinget ber partene på nytt om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering om behovet, konsekvensene og nødvendigheten for obligatorisk klipsing av rein. Dette fordi man i dag har et fungerende system i reindrifften ved tradisjonell merking som ivaretar de behovene som er uttalt i nødvendigheten om å innføre obligatorisk individmerking.

Reindriffts-næringen har over tid opplevd mye trusler, hets og sjikane, både i kommentarfelt i media og spesielt i sosiale medier. Ofte skjer dette når reindriffts-næringen uttaler seg i forbindelse med arealinngrepssaker, men negativ omtale av næringen skjer også i andre sammenhenger. Et nylig eksempel på dette er omtalen av reindriffts-næringa etter at en hund ble avlivet av en reineier på Finnmarksvidda høsten 2021. Sametinget har i oktober 2021 innvilget Norske Reindrifftsamers Landsforbund et tilskudd på kr. 164 000 (50 % andel) til å bedre reindriffts omdømme og bistand til

reinbeitedistriktenes mediehåndtering.

Sametingets tilskudd på kr. 164 000 vil være et viktig bidrag, men Sametinget mener at negativ omtale av reindriftsnæringen er et stort problem som krever en mer langsiktig satsing med fokus på dette området. Bekjemping av hets og sjikane av reindriftsnæringen og reindrifas omdømmebygging bør komme inn som en fast post i Reindriftsavtalen. Sametinget ber avtalepartene om å avsette midler til dette formålet.

Sametinget ser med bekymring på tapene som rovdyr påfører reindriftsnæringen. Store rovdyrtap fører ikke bare til produksjonstap og økonomiske konsekvenser, men også psykiske belastninger for reieiere. Sametinget har ved flere anledninger påpekt at reindriftsnæringen ikke skal være nødt til å tilpasse seg rovdyrtrykket og tapene som rovdyr forårsaker. Sametinget mener at det er rovdyrforvaltningen som skal formes på en måte som gjør at rovdyrbestandene påfører minst mulig tap for reindriftsnæringen. Det er Klima- og miljødepartementet som har det overordnede ansvaret for å ivareta nasjonal rovviltpolitikk. Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, NRL og Klima- og miljødepartementet der tema er nasjonal rovdyrpolitikk. Det vises også til punktet om forskning og utvikling foran der Sametinget påpeker behovet for juridisk gjennomgang og vurdering av Bernkonvensjonens bestemmelser sett i et samisk perspektiv, med tanke på rovviltforvaltningen.

Pilotprosjekt for hele reindriftsnæringen i Norge.

Kautokeino kommune har fått omstillingsstatus blant annet med bakgrunn i kontinuerlige omstillinger og utfordringer i reindriftsnæringen. Omstillingsstatus gis til kommuner hvor hjørnesteinsbedrifter går konkurs. I Kautokeino kommune er reindriften definert som en hjørnesteinsbedrift. Reindriftsnæringen har vært gjennom store omstillinger som eksempel reintallstilpasning. Det er særskilt tatt hensyn til dette ved innvilgelse av omstillingssøknaden til Kautokeino kommune.

Kautokeino kommune ved omstillingsprogrammet Ovddos AS har gjennomført forstudier for etablering av ressurs- og rådgivningssenteret. Forstudier viser at det er stort behov for ressurs- og rådgivningssenteret for reindriftsnæringen. Nå har Ovddos AS igangsatt forprosjektet etablering av ressurs- og rådgivningssenteret for reindriftsnæringen. Prosjektet heter Nannet. Rådgivnings- og ressurscenteret skal i første omgang bidra til å styrke basisoppgavene i reinbeitedistriktene. Det blir en effektivisering av de administrative oppgavene som reinbeitedistriktene har ansvar for. Videre skal det bidra til bedre samhandling internt i reindriften, men også eksternt i forhold til offentlig forvaltning, kommuner og andre interessenter. Reindriften skal samhandle med mange andre aktører i for eksempel arealforvaltning og næringsutvikling, og en profesjonalisering av reinbeitedistriktenes administrative oppgaver vil i mange sammenhenger ha en effektiviseringsgevinst også i offentlig forvaltning.

Samiske kommuner hvor reindriftsnæringen har sitt tilholdssted, har både direkte og indirekte inntekter og fordeler med å ha en veldrivende reindriftsnæring i sin kommune. Det er viktig å satse på reindriftsnæringen, da næringen er en viktig og stor del av språklig og kulturell bærekraft. Dette vil også gagne kommuner hvor reindriftsnæringen holder til i løpet av året.

Reindriftsnæringen har interne bruksregler. Det er ikke gitt kompetanseløft eller rådgivning til reinbeitedistriktene i implementering av tradisjonell kunnskap inn i bruksreglene. Handlingsrommet som reindriftsloven av 2007 omtaler om internt selvstyre er da heller ikke tatt i bruk.

Reindriftsloven av 2007 legger opp til at reindriftsnæringen i mye større grad skal ha et fungerende internt selvstyre. Det innebærer blant annet at distriktsstyrene gjennom loven har fått en utvidet rolle til for eksempel å lage interne bruksregler og oppfølging av disse. Siden loven trådte i kraft, så har det i liten grad vært lagt opp til kompetanseheving og videreutvikling av bruksreglene.

I sluttprotokollen fra reindriftsavtaleforhandlingene 2015, er staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Norske Reindriftsamers Landsforbund (NRL) omforent om å vurdere tiltak for internkontroll og selvstyre i reindriftsnæringen, «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen». Rapporten ble ferdigstilt 06.12.2016 og en av arbeidsgruppens forslag i sluttdokumentet var:

10.2.2.3 Privatrettslig organ for kompetanseoverføring til reindriftsnæringen.

Sametinget ber om at forhandlingspartene nå følger opp forslaget fra rapporten og oppretter dialog

med Kautokeino kommune, med mål om å avsette midler til Ressurs- og rådgivningssenteret.

Sametingets prioriteringer. Sammendrag.

- De økonomiske rammene i reindrifftsavtalen bør følge årlige lønns- og prisregulering.
- Sametinget ber partene om å involvere Sametinget mer i organene for næringspolitisk utvikling. Sametinget ber også partene om å sette av midler til Sametinget for å kunne prioritere arbeidet med utviklingsprosjekter i reindrifta.
- Sametinget ber avtalepartene på nytt å vurdere å åpne for at Sametinget kan konsultere om reindrifftsavtalen, med virkning fra neste års forhandlinger.
- Sametinget ber partene om å gjøre en betydelig økning av bevilgningen til distriktstilskudd fra forrige reindrifftsavtale.
- Sametinget ber partene om å opprette et tradisjonelt flokkstruktureringstilskudd med kr. 750 pr. rein, og som omfatter alle dyrekategorier, og som erstatter kalveslaktetilskuddet.
- Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge opp til møter mellom Finansdepartementet, Sametinget og NRL om avgiftsfritak for kjøretøy og drivstoff for reindrifftsneringen.
- Sametinget ber avtalepartene om å øremerke midler til forskning og utvikling.
- Sametinget ber avtalepartene om å stille krav om samisk reindrifftsaglig- og språkkompetanse hos den som utfører undersøkelser og som utformer verktøy og arbeidsmater for reindrifta. Reindrifftsavtalens innhold skal ha som mål å bygge kompetanse i det samiske samfunnet.
- Sametinget ber på nytt avtalepartene om å prioritere tilskudd som skal motivere til tradisjonell driftsform i reindrifften.
- Sametinget ber om at særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel samt ektefelle- og samboertilskuddet opprettholdes.
- Sametinget ber partene om å prioritere ordninger som tilrettelegger for tradisjonell kunnskapsoverføring. Sametinget ber avtalepartene å opprette en søkerbasert tilskuddsordning for tradisjonell kunnskapsoverføring for reinbeitedistrikter/siidaer. Denne søkes samtidig med distriktstilskuddet og har en maks sum på kr.100 000.
- Sametinget mener at fagbrevordningen i reindrift må videreføres med dagens kriterier.
- Sametinget om at avtalepartene setter av kr. 2 mill. til Protect Sápmi, slik at stiftelsen kan bygge opp en varig kompetanse og for å kunne bistå reinbeitedistriktene på best mulig måte.
- Sametinget vil også, slik som forgående år, be avtalepartene om å få utført en årlig utredning, eller status på arealinngrepene i samiske områder. Sametinget mener at det blant annet bør lages kart som viser status og tapet av reinbeitearealer.
- Sametinget ber avtalepartene å sette av midler til reinbeitedistriktene til opplæring i og om konsultasjoner.
- På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det bør avsettes en større ramme til kriseberedskapsfondet.
- Sametinget ber partene videreføre tilskuddet til pramming.
- Sametinget ber partene vurdere å gi Landbruksdirektoratet i oppdrag å inngå en rammeavtale for helikoptertransport i reindrifften.
- Sametinget ber partene om å opprette en tilskuddordning for tilrettelegging og tilpasning av reindrifftsens gjerdeanlegg også for funksjonshemmede reineiere.
- Sametinget ber partene på nytt om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering om behovet, konsekvensene og nødvendigheten for obligatorisk klipping av rein.
- Bekjemping av hets og sjikane av reindrifftsneringen og reindriffts omdømmebygging bør komme inn som en fast post i Reindrifftsavtalen. Sametinget ber avtalepartene om å avsette midler til dette formålet.
- Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, NRL og Klima- og miljødepartementet der tema er nasjonal rovdyrpolitikk.
- Sametinget ber om at forhandlingspartene nå følger opp forslaget fra rapporten «Utfordringer for selvstyre i reindrifftsneringen» og oppretter dialog med Kautokeino kommune, med mål om å avsette midler til Ressurs- og rådgivningssenteret.

Sametingsrådet – plenumsaker - 023/21

SRP - vedtak:

Sametingsrådets innstilling

Innledning.

Reindrifftsforhandlingene er årlige forhandlinger mellom staten og reindriffts-næringen om en næringsavtale. Det er Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) som er forhandlingspart for reindriffts-næringen. Forhandlingene og inngåelse av reindrifftsavtale reguleres av Hovedavtalen for reindrifften av 26. februar 1993.

I reindrifftsforhandlingene forhandles det om tiltak som tar sikte på en utvikling av reindriffts-næringen i samsvar med de enhver tid vedtatte politiske mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken. Tiltakene skal omfatte økonomiske virkemidler. Partene skal også kunne kreve forhandlinger om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av næringen mot de mål som er fastsatt for reindrifftspolitikken.

Sametinget er gitt muligheten til å komme med innspill til reindrifftsavtalen før forhandlingene starter. Sametinget deltar også som observatør under forhandlingene.

1. Den økonomiske og driftsmessige situasjonen i reindrifften.

Reindrifften er organisert i siidaer. Dette er familiegrupper, eller arbeidsfellesskap, som samarbeider om de ulike arbeidsoppgavene som inngår i reindrifften. Ifølge opplysninger fra Landbruks- og matdepartementet sine nettsider er det i siidaene registrert om lag 3300 reineiere. Vårflakken har de siste årene bestått av 200 000 - 220 000 dyr, hvor omtrent 77 % er simler, 17 % kalver og 6 % okser. På landsbasis har slakteuttaket vært om lag 35 % av vårflakken.

I overkant av 70 prosent av totalt antall slaktedyr blir slaktet i områdene fra Nordkjosbotn og nordover. Det er gjennomgående noe høyere slaktevekt i sør enn i nord. I et normalår omsettes om lag 1600 tonn hel-slakt, det tilsvarer om lag 1100-1200 tonn nedskåret kjøtt. Mesteparten selges gjennom dagligvarehandelen.

Sametinget ser at reindriffts-næringen i økende grad opplever ekstremvær, noe som Sametinget mener i stor grad skyldes klimaendringene. Vinteren og våren 2017 opplevde store deler av næringen låste beiter, med is på snø som i enkelte områder vedvarte til slutten av våren. Etter krisevinteren 2017 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som gjennomgikk kriseberedskapen i reindrifften. I rapporten kom arbeidsgruppen med en rekke anbefalinger for å styrke beredskapen i reindrifften og det ble satt av midler til kriseberedskap over Reindrifftens utviklingsfond (RUF) i reindrifftsavtalen 2018/2019.

Vinteren og våren 2020 ble på nytt vanskelig for reindriffts-næringen og det ble erklært beitekrise i næringen. Landbruks- og matdepartementet satte høsten 2020 ned en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå håndteringen av beitekrisen i reindrifften vinteren og våren 2020. I rapporten, nr. 45/2020, fremgår blant annet følgende om beitekrisen 2020.

«I løpet av vinteren og våren 2020 ble det erklært beitekrise i de fleste distrikter i Troms og Finnmark og Nordland. I Trøndelag ble det ikke erklært beitekrise, men det var vanskelige beiteforhold i reinbeiteområdet Sør-Trøndelag/Hedmark. Reinlagene i Sør-Norge hadde krevende driftsforhold på våren, særlig i april og mai.

Vinteren 2020 har vært den mest utfordrende vinteren for reindrifften på lang tid. Historiske kilder viser at vi må helt tilbake til 1917/18 for å finne tilsvarende kriseår i reindrifften. Det har imidlertid vært flere beitekriser, og i senere år har det vært beitekrise vinteren i 1997 og 2017.

Omfanget av krisen i 2020 vært langt større enn tidligere beitekriser, både i varighet og geografisk

omfang. Beitekrisen oppstod tidlig på året, og varte i de fleste områder helt til juni. Beitekrisen rammet også et større område enn tidligere. Beitekrisen vinteren 2020 har totalt berørt 420 siidaandeler og 165 000 rein.

«Beitekrisen oppstod på grunn av store mengder snø. Det ble dannet lag med hardpakket snø på beitenene, samt ising etter veksling mellom mildvær og frost i noen områder. Dette medførte at det var utfordrende for reinen å komme til beitenene og i noen distrikter ble beitenene helt låst. Beitekrisen oppstod ikke samtidig i alle reinbeiteområdene og graden av låste beiter har også variert. Værforholdene har også medført utfordringer med å frakte fôr frem til flokken, særlig for reineiere som har hatt flokken langt unna bilvei.»

Sametinget tok opp beitekrisen i et eget møte med landbruks- og matminister Olaug Bollestad 01.04.2020 og i møte med statsråd Linda Hofstad Helleland den 11.03.2020. Avtalepartene møttes flere ganger, en rekke kommuner allierte seg og sendte ut et felles brev om hjelp. Regjeringen satte av totalt 40 millioner kroner til kriseberedskapsfondet. Fylkesmannen i Troms og Finnmark organiserte uttransportering av fôr, hvor blant annet helikopter ble innleid til å gjøre jobben. Fylkesmannen gjorde en effektiv behandling av søknader og transportering av fôr. Sametinget ga tilskudd på kr. 1 275 000 til NRL til kriseforbryggende tiltak som innebar trailertransport av reinsdyr til vår- og sommerbeiteområder. Sametinget ga også tilskudd på kr. 30 000 til Kautokeino kommune til åpning av den vinterstengte veien til Biedjovággi slik at det skulle bli mulig å frakte fôr til reinsdyr ved hjelp av større biler.

Når det gjelder situasjonen i dag opplyser Landbruks- og matdepartementet følgende på sine nettsider:

«I fjor var uttaket av reinsdyr til slakt relativt lavt. Beitekrisen vinteren og våren 2020 var en vesentlig årsak til dette. Årets slaktetall viser at produksjonen har tatt seg raskt opp igjen. Gjennomgående gode beiteforhold i år har lagt til rette for en betydelig produksjonsøkning av reinkjøtt.

Til og med uke 42 i år er det slaktet 27. 984 rein, en økning på hele 11.544 dyr fra i fjor. På samme tidspunkt i slaktesesongen har det ikke vært tilsvarende uttak av slakt siden høsten 2016. Andelen kalv som er slaktet, har økt fra 78 prosent i fjor til 87 prosent i år.»

Sametinget finner det gledelig at beiteforholdene i 2021, etter beitekrisen året før, har vært gode slik at produksjonen har kunnet øke igjen. Sametinget vil likevel understreke at klimaendringer fører til varierende og uforutsigbare værforhold noe som medfører at det er et økende behov for fremtidige tiltak og midler til kriseberedskap.

2. Reindrifftsavtalen 2021/2022.

Partene ble enige om en ramme for Reindrifftsavtalen 2021/2022 på 164,5 mill. kroner. Dette er en økning på 15 mill. kroner fra forrige reindrifftsavtale. Det opprinnelige kravet fra NRL var på 211,85 mill. kroner og Statens opprinnelige tilbud var på kr. 152,2 mill. kroner.

Rammen for reindrifftsavtalen 2021/2022 er fordelt som følger:

	Reindrifftsavtalen 2020/2021	Reindrifftsavtalen 2021/2022	Endring
Reindrifftsens utviklingsfond.	42,40	55,50	13,10
Organisasjonstilskudd.	7,30	7,30	-
Direkte tilskudd.	95,80	97,90	1,90
Velferdsordninger.	4,00	4,00	-
Sum	149,50	164,50	15,00

Distriktstilskuddet ble økt med 2,9 mill. kroner fra forgående år, til 24,70 mill. kroner. Økningen skal legge til rette for at distriktene og reinlagene skal ha midler til innkjøp av utstyr til kriseforing. Sametinget ser det som positivt at distriktstilskuddet ble økt men posten burde vært større for å styrke HMS – arbeidet og avløserordninger i reindrifften.

Sametinget er fornøyd med at det ble satt av kr 55,5 mill. kroner til Reindrifftsens utviklingsfond (RUF), som er en økning på 13,10 mill. kroner fra forgående år. Sametinget ba i sitt innspill om å øke

kriseberedskapsfondet og den økonomiske rammen for pramming. Kriseberedskapsfondet ble økt med 1,50 mill.kr. til 4,50 mill. kr. og pramming ble økt med kr. 1 mill. til 5,50 mill. kroner i forhold til året før. På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det skulle vært avsatt en større ramme til kriseberedskapsfondet.

Sametinget ba partene om å sette av tilskudd til investeringer i reindriften. Posten til disposisjon for RUFs styre ble økt med 2,2 mill. kr. Over denne posten kan det blant annet gis støtte til reindriftnett, herunder gjerder og slakteanlegg.

Sametinget ba avtalepartene om å finne løsninger som gjør reindrifta bedre i stand til å delta i planprosesser og at det er behov for finansiering på dette området. Det ble satt av kr 1,6 mill. kr i 2021 til å utarbeide veiledningsmateriell for reindriftnæringen. Dette innebærer blant annet en veileder for distriktenes arbeid med arealsaker.

Sametinget anmodet avtalepartene å opprette et klimatilpasningsfond som gir reineierne mulighet til å investere i blant annet infrastrukturiltak, kurs og utstyr til å tilpasse sin drift til nye forhold som følge av klimaendringer. Avtalepartene er enige om at det er behov for å vurdere aktuelle tiltak for klimatilpasning i reindriften. Det ble ikke opprettet et klimatilpasningsfond, men partene ble enige om å sette av 0,2 mill. kr i 2021 til å utvide oppdraget i forbindelse med rapport som NIBIO skal utarbeide om betydningen av klimaendringer for reindriften. Rapporten skal i tillegg omfatte en vurdering av konkrete, praktiske strategier og tiltak for klimatilpasning i reindriften.

Sametinget har gjentatte ganger bedt om at det åpnes for at Sametinget kan konsultere om reindriftsavtalen. Dette ble ikke tatt til følge i denne avtalen heller. Sametinget ga også blant annet følgende innspill, som ikke ble tatt til følge:

- Sametinget ber partene om å senke kravet om å selge for 50 000 kr. for å oppnå produksjonstilskudd.
- Innføre produksjonspremie til slakt av voksne rein, kr. 500 pr. voksen rein.
- Sametinget ber om at det settes av midler til at reintallstilpasningen evalueres og vurderes opp mot folkeretten.
- Sametinget ber avtalepartene om å få til en årlig utredning, eller status, på arealinngrepene i reinbeiteområder.
- Sametinget ber avtalepartene om å finansiere Protect Sápmi over reindriftsavtalen.
- Sametinget ber partene om å sette av tilskudd til tilpasninger for funksjonshemmede ved reingjerder.
- Sametinget ber partene om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering av behovet for obligatorisk klipping av rein.

3. Sametingets prioriteringer.

Reindriftsavtalen er et viktig verktøy i å nå målene i reindriftpolitikken. De økonomiske rammene i reindriftsavtalen bør følge årlige lønns- og prisregulering. Sametinget er ikke gitt representasjon i Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftnæringsvekst og verdiskaping eller i markedsutvalget for Reinkjøtt eller Reindriftnæringens Utviklingsfond. Sametinget ber partene om å involvere Sametinget mer i organene for næringspolitisk utvikling. Sametinget ber også partene om å sette av midler til Sametinget for å kunne prioritere arbeidet med utviklingsprosjekter i reindrifta.

Sametingets rolle i reindriftnæringens forhandlinger er en observasjonsrolle ved statens delegasjon. Sametinget har gjentatte ganger bedt om at det åpnes for at Sametinget kan konsultere om reindriftnæringens uten at dette har blitt tatt til følge. Sametinget ber på nytt om dette, med virkning fra neste års avtaleforhandlinger.

Økonomisk utvikling.

Sametinget er opptatt av at reindriftnæringens bidrar til å legge til rette for en positiv økonomisk utvikling og økt verdiskaping i reindriftnæringen. Reindriften opplever økte kostnader i forbindelse med arealinngrep, rovdyrangrep og klimaendringer og det er dermed viktig at virkemidlene over

reindrifftsavtalen bidrar til en positiv inntektsutvikling og større markedsandeler for reinkjøtt og andre produkter av rein.

Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag (distriktstilskudd) skal bidra til å gi disse større medansvar for utvikling av en bærekraftig reindriffts næring, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer, arbeidsforhold og bedre lønnsomhet. Distriktstilskuddet ble gjennom forrige avtale økt med 2,9 mill. kroner fra forgående år, til 24,70 mill. kroner. Økingen skal legge til rette for at distriktene og reinlagene skal ha midler til innkjøp av utstyr til kriseforing. Sametinget ser det som positivt at distriktstilskuddet ble økt, men posten burde vært større for å styrke distriktenes kriseberedskapsfond og HMS – arbeidet og gi gode avløserordninger i reindrifften. Sametinget ber partene om å gjøre en betydelig økning av bevilgningen til distriktstilskudd fra forrige reindrifftsavtale.

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og videreforedling i næringen. Sametinget har gjentatte ganger anført at det må innføres ordninger som sidestiller slakt av voksne dyr på lik linje med slakt av kalv. Sametinget mener at det er viktig, at det i tillegg til produksjonspremie, opprettes et tilskudd til slakt av voksne rein, på lik linje med kalveslaktestilskudd. En slik ordning vil kunne legge til rette for at den enkelte reieneier selv kan strukturere sin reinflokk på best mulig måte. Sametinget ber derfor partene om å opprette et tradisjonelt flokkstruktureringstilskudd med kr. 750 pr. rein, og som omfatter alle dyrekategorier, og som erstatter kalveslaktestilskuddet.

Reindrifften opplever stadig mer ekstremvær som påvirker beiteforholdene, spesielt om vinteren hvor regn på snø kan føre til låste beiter. Dårlig beitetilgang om vinteren og våren på grunn av låste beiter vil føre til økte kostnader, ved at reieneierne må kjøpe tilleggsfôr eller gjennomføre hyppigere gjeting og tilsyn. Det vil også føre til at det fødes mindre kalver, noe som vil påvirke slakteuttaket negativt. En ensidig tilskuddsordning som bare premierer slakteuttak av kalv, vil i slike tilfeller ramme reieneierne økonomisk, derfor ber Sametinget avtalepartene om å endre kalvetilskuddet til å gjelde alle dyrekategoriene for rein.

Et annet forhold som endringen av tilskuddsordningen vil kunne avhjelpe på, er til de siidaer og distrikter som opplever store tap av kalver til fredet rovvilt, noe som påvirker slakteuttaket og produktiviteten i siidaen/distriktet negativt. Endret tilskuddsordning til å omfatte alle dyrekategoriene av rein, vil kunne øke inntektene til disse siidaene/distriktene. En stor del av reindriffts næringens utgifter er knyttet opp mot kjøretøy og driften av disse. Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge opp til møter mellom Finansdepartementet, Sametinget og NRL om avgiftsfritak for reindriffts næringen. Dette gjelder avgiftsfritak ved kjøp av tohjuls-terrengmotersykkel og driftsbiler til bruk i reindriffts næringen, samt fritak for avgift på drivstoff. Reindriffts næringens bør likestilles mer med landbruksnæringen når det gjelder avgiftsfritak.

Forskning og utvikling.

I reindrifftsavtalen 2021/2022 ble det ikke øremerket midler til forskning og utvikling. Avtalepartene ble enige om at enkelte områder, deriblant klimaendringenes og rovvilt samt rovviltforvaltningens påvirkning på reindrifften prioriteres for forsknings- og utviklingsprosjekter under Reindriffts utviklingsfond.

Sametinget mener at denne rammen er for liten til å gjennomføre større prosjekter. For reindrifften er det behov for å få gjennomført forskning innen disse områdene:

- Det må gjøres en omfattende kartlegging av de totale inngrepene i reinbeiteområdene – per i dag finnes det ikke en slik nasjonal oversikt, og for at man kan si noe om terskelen for Norges folkerettslige forpliktelser ift. Reindrifften, så må det gjennomføres en slik kartlegging.
- Juridisk gjennomgang og vurdering av Bernkonvensjonens bestemmelser sett i et samisk perspektiv, med tanke på rovviltforvaltningen.
- Behov for kartleggingen av reindrifften i Trollheimen, den historiske bruken.
- Hvordan inngrep påvirker produksjonen i reindrifften – En oppfølging av den undersøkelsen man har gjort hos Statsforvalteren i Nordland, som har påvist at arealinngrep i reinbeiteområder har negativ effekt på kalveproduksjonen.
- Forskning innen klimaendringenes påvirkning på reindrifften – Her gjelder det klimaets

påvirkning på de ulike beitetypene i reindriften, som lavbeite og grøntbeite.

Sametinget ber avtalepartene om å øremerke midler til forskning og utvikling.

Et grunnleggende prinsipp for reindriftsavtalen bør være at tiltak og midler over reindriftsavtalen skal komme det samiske samfunnet til gode. Midler over reindriftsavtalen skal bidra til styrking av samiske fagmiljøer.

Det har over tid skjedd en institusjonalisering og profesjonalisering av reindriftsfaget, og flere institusjoner er under oppbygging. Disse har over tid jobbet direkte med distriktene og kjenner godt utfordringene ved å utforme veiledende materiell. Det er viktig at samiske kompetansemiljøer skal få muligheten til å ta oppdrag som iverksettes ved reindriftsavtalen. Det er viktig at veiledende materiell og maler har et samisk perspektiv på reindrift, slik sikres reindriftsfaglige vurderinger, reindriftsfaglige uttrykk og språk.

Midler som gis til utredninger og utvikling av veiledningsmateriell mv. skal komme det samiske samfunnet til gode og Reindriftsavtalens innhold og midler skal bygge kompetanse og kapasitet i det samiske samfunnet.

Sametinget ber avtalepartene om å stille krav om samisk reindriftsfaglig- og språkkompetanse hos den som utfører undersøkelser og som utformer verktøy og arbeidsmaler for reindriften. Reindriftsavtalens innhold skal ha som mål å bygge kompetanse i det samiske samfunnet.

Sametinget viser til at det ved tidligere forhandlinger gis midler direkte til statlige institusjoner som blant annet NIBIO. Det betyr dermed at samiske kompetansemiljøer ikke har en reell mulighet til delta i en søkerprosess og heller ikke får tilbudt sin ekspertise.

Kulturell bærekraft og familiebasert reindrift.

Samisk reindrift sin særegenhet er dets kulturelle karakter som en nomadisk familiebasert næring. Fokus i reindriftsavtalen ligger på kjøttproduksjon, og det samsvarer i liten grad med den tradisjonelle samiske tenkemåten. Avtalens tilskuddsordninger bør samsvare med de politiske målene som er satt for reindriften. Sametinget ba under fjorårets innspill avtalepartene om å prioritere tilskudd som skal motivere til tradisjonell driftsform i reindriften. Dette ble ikke tatt til følge og Sametinget ber på nytt om å prioritere et slikt tilskudd.

Sametinget mener at det er viktig å stimulere til å styrke kvinneandelen i reindriften. Sametinget ber om at særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel samt ektefelle- og samboertilskuddet opprettholdes.

Tradisjonell kunnskapsoverføring er viktig i den samiske reindriften. Sametinget ber partene om å prioritere ordninger som tilrettelegger for tradisjonell kunnskapsoverføring. Sametinget ber avtalepartene å opprette en søkerbasert tilskuddsordning for tradisjonell kunnskapsoverføring for reinbeitedistrikter/siidaer. Denne søkes samtidig med distriktstilskuddet og har en maks sum på kr.100 000. Dette for at siidaer/distrikter skal gis en økt mulighet til å overføre den tradisjonelle kunnskapen mellom generasjoner, noe som skal sikre at kunnskapen blir ivaretatt. Siidaene/distriktene skal rapportere og dokumentere hvordan kunnskapen er ivaretatt og hvilke metoder som er brukt for å sikre kunnskapen. Ordningen vil være med på å bidra til å styrke den familiebaserte reindriften, og ved å aktivt jobbe for å sikre tradisjonskunnskapen i den samiske reindriften, vil ordningen være viktig for å ivareta den fremtidige kulturelle bærekraften i reindriften. Fagbrevordningen er viktig for reindriften. Formålet med fagbrevordningen er å utdanne ungdom til dyktige fagarbeidere i reindrift med sikte på å ta fagbrev. Sametinget mener at fagbrevordningen i reindrift må videreføres med dagens kriterier.

Arealinngrep.

Reindriftnæringen har over tid opplevd store arealinngrep og næringens største utfordring er å sikre arealgrunnlaget. Den største trusselen mot reindriftenes bærekraft er det økende presset på arealene,

inngrep i form av både utbygginger og økt ferdsel. Flere distrikt opplever at tålegrensen for lengst er nådd. Når man ser arealinngrep i sammenheng med rovdyrtrykket med påfølgende store tap blir utfordringene for fremtidens reindrift enda større. Arealinngrep utgjør ikke bare et hinder for den praktiske driften og nedgang i produksjonen, men fører også til psykiske belastninger for reindriftsutøverne. Mange reindriftingsdommer ser mørkt på fremtiden som yrkesaktiv reindriftsutøver. Arealinngrep fører også til merarbeid både i form av tilpasning av driften, men også en økende mengde papir og administrativt arbeid som både er tidkrevende og som utøverne ofte føler at de ikke mestrer på grunn av manglende kompetanse.

Sametinget er fornøyd med at det under forrige reindriftsavtale ble satt av kr. 1,6 mill. kroner i 2021 til å utarbeide veiledningsmateriell som reindriftsutøverne kan benytte i den praktiske driften. Videre er Sametinget tilfreds med at avtalepartene ble enige om å etablere et treårig pilotprosjekt for en rådgivningstjeneste for arealsaker.

Sametinget vil anbefale partene å finansiere Protect Sápmi over reindriftsavtalen. Protect Sápmi gjør et viktig arbeid med å bistå reinbeitedistrikter i arealinngrepssaker. Sametinget tildeler stiftelsen årlige midler, men stiftelsen er ikke sikret årlig tilskudd.

Protect Sápmi har pr. i dag bare en heltidsansatt, men har behov for flere. Men dette lar seg ikke gjøre pga. den økonomiske situasjonen.

Prosjektene som Protect Sápmi jobber med pågår ofte i flere år. Prosjekter og oppdrag som pågår i 2021 har derfor røtter bakover i tid. De store arealsakene er maratonsaker som pågår i årevis, som betyr at organisasjonen må ha utholdenhet. Protect Sápmi trenger en langsiktig og forutsigbar finansiering for kunne bistå de samiske rettighetshaverne i tunge arealsaker. Vi ser også tydelig at det er samiske rettighetshavere mot store internasjonale aktører og konsern.

Sametinget har erfart at distrikter ikke har økonomiske muskler til å ta finansieringsrisikoen ved å hyre inn Protect Sápmi. Derfor må det sikres finansiering til de begynnende arealsakene. Det gjelder de første møtene og samtalene med reinbeitedistriktene. I tillegg må informasjonsinnhenting og forhandling av utredningsavtaler gjøres før finansieringen er avklart med utbygger. Dermed vil dekning av slike kostnader også være viktig i sikring av stiftelsen som et reelt tilbud til samiske rettighetshavere, særlig til de finansielt svakeste aktørene som mangler kapasitet og ressurser til krevende og langvarige arealprosesser.

Derfor ber Sametinget om at det avsettes kr. 2 mill. til Protect Sápmi, slik at stiftelsen kan bygge opp en varig kompetanse i stiftelsen og for å kunne bistå reinbeitedistriktene på best mulig måte.

Sametinget vil også, slik som forgående år, be avtalepartene om å få utført en årlig utredning, eller status på arealinngrepene i samiske områder. Sametinget mener at det blant annet bør lages kart som viser status og tapet av reinbeitearealer.

I 2021 ble Sameloven endret slik at loven fikk et eget kapittel om konsultasjoner. I §4-4 heter det at fylkeskommuner og kommuner har plikt til å konsultere representanter for berørte samiske interesser om lokale forskrifter og andre beslutninger eller tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte.

For reindriftsutøvere og siidaandeler vil dette føre til flere konsultasjoner, i forbindelse med kommunalt planarbeid, areal- og inngrepssaker m.m. I mange tilfeller vil reindriftsutøverne konsultere uten bistand utenfra. Mange reindriftsutøvere føler at de har liten erfaring og manglete kompetanse innen konsultasjoner og flere føler seg utrygge når de skal konsultere med myndighetene. Sametinget ber avtalepartene å sette av midler til reinbeitedistriktene til opplæring i og om konsultasjoner.

Klima og miljø.

Klimaendringene medfører at reindriftsnæringen opplever ekstremvær i økende grad. Vinteren og våren 2017 opplevde store deler av næringen låste beiter, med is på snø som vedvarte til slutten av våren. Skogbranner er også et værphenomen som de siste årene har ødelagt beiter til rein.

Vinteren og våren 2020 var beiteområdene dekket av store snømengder og med mye regnvær i tillegg ble det skapt nedisete beiter og svært vanskelige beiteforhold. Situasjonen ble betegnet som beitekriser og i rapporten «Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020» er krisen beskrevet å være langt større en tidligere beitekriser, både i varighet og omfang. For å berge flokkene måtte mange tilleggsføre, flytte tidligere til sommerbeiteområder eller til alternative beiter, gjete mer intensivt og/eller transportere rein. På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det bør avsettes en større ramme til kriseberedskapsfondet.

Pramming er avgjørende for reinbeitedistrikter som har beiteområder på øy eller på områder hvor det er vanskelig å flytte. Sametinget er tilfreds med at tilskudd til pramming ble økt med kr 1 mill. ved reindrifftsavtalen 2020/2021 og Sametinget ber partene om å videreføre denne ordningen.

Sametinget ser at bruk av helikopter er økende. En del av den økte bruken skyldes klimaendringer. Sametinget ber partene vurdere å gi Landbruksdirektoratet i oppdrag å inngå en rammeavtale for helikoptertransport i reindrifften. Dette er også en av anbefalingene i rapporten fra arbeidsgruppen som gjennomgikk håndteringen av beitekrisen i 2020.

HMS og velferdsordninger.

Sametinget ber partene om å opprette en tilskuddordning for tilrettelegging og tilpasning av reindriffts gjerdeanlegg også for funksjonshemmede reineiere. I noen arbeidssammenhenger, som gjerdearbeid, er hele familien samlet og det tas viktige beslutninger om for eksempel slakterein. Under slikt arbeid bør det tilrettelegges bedre for reineiere med funksjonsnedsettelse kan delta i arbeidet.

Andre faglige, sosiale og organisasjonsmessige forhold.

Sametinget gjorde ved forrige års innspill partene oppmerksomme på at innføring av obligatorisk klips møtte stor motstand hos næringen og samiske hold, deriblant NRL og Sametinget. Obligatorisk individmerking vil gå ut over tradisjonell kunnskap og tradisjonell samisk sedvane med øremerking og gjenkjenning av rein på bakgrunn av det, og dermed kan ikke Sametinget støtte en slik ordning. Sametinget ber partene på nytt om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering om behovet, konsekvensene og nødvendigheten for obligatorisk klipsing av rein. Dette fordi man i dag har et fungerende system i reindrifften ved tradisjonell merking som ivaretar de behovene som er uttalt i nødvendigheten om å innføre obligatorisk individmerking.

Reindriffts næringen har over tid opplevd mye trusler, hets og sjikane, både i kommentarfelt i media og spesielt i sosiale medier. Ofte skjer dette når reindriffts næringen uttaler seg i forbindelse med arealinngrepssaker, men negativ omtale av næringen skjer også i andre sammenhenger. Et nylig eksempel på dette er omtalen av reindriffts næringa etter at en hund ble avlivet av en reineier på Finnmarksvidda høsten 2021. Sametinget har i oktober 2021 innvilget Norske Reindrifftsamers Landsforbund et tilskudd på kr. 164 000 (50 % andel) til å bedre reindriffts omdømme og bistand til reinbeitedistriktenes mediehåndtering.

Sametingets tilskudd på kr. 164 000 vil være et viktig bidrag, men Sametinget mener at negativ omtale av reindriffts næringen er et stort problem som krever en mer langsiktig satsing med fokus på dette området. Bekjemping av hets og sjikane av reindriffts næringen og reindriffts omdømmebygging bør komme inn som en fast post i Reindrifftsavtalen. Sametinget ber avtalepartene om å avsette midler til dette formålet.

Sametinget ser med bekymring på tapene som rovdyr påfører reindriffts næringen. Store rovdyrtap fører ikke bare til produksjonstap og økonomiske konsekvenser, men også psykiske belastninger for reineiere. Sametinget har ved flere anledninger påpekt at reindriffts næringen ikke skal være nødt til å tilpasse seg rovdyrtrykket og tapene som rovdyr forårsaker. Sametinget mener at det er rovdyrforvaltningen som skal formes på en måte som gjør at rovdyrbestandene påfører minst mulig tap for reindriffts næringen. Det er Klima- og miljødepartementet som har det overordnede ansvaret for å ivareta nasjonal rovviltpolitikk. Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, NRL og Klima- og miljødepartementet der tema er nasjonal rovviltpolitikk. Det vises også til punktet om forskning og utvikling foran der Sametinget påpeker behovet for juridisk gjennomgang og vurdering av Bernkonvensjonens bestemmelser sett i et samisk perspektiv, med tanke på rovviltforvaltningen.

Pilotprosjekt for hele reindriffts næringen i Norge.

Kautokeino kommune har fått omstillingsstatus blant annet med bakgrunn i kontinuerlige omstillinger og utfordringer i reindriffts næringen. Omstillingsstatus gis til kommuner hvor hjørnesteinsbedrifter går konkurs. I Kautokeino kommune er reindrifften definert som en hjørnesteinsbedrift. Reindriffts næringen har vært gjennom store omstillinger som eksempel reintallstilpasning. Det er særskilt tatt hensyn til

dette ved innvilgelse av omstillingssøknaden til Kautokeino kommune.

Kautokeino kommune ved omstillingsprogrammet Ovddos AS har gjennomført forstudier for etablering av ressurs- og rådgivningssenteret. Forstudier viser at det er stort behov for ressurs- og rådgivningssenteret for reindriftsnæringen. Nå har Ovddos AS igangsatt forprosjektet etablering av ressurs- og rådgivningssenteret for reindriftsnæringen. Prosjektet heter Nannet. Rådgivnings- og ressurscenteret skal i første omgang bidra til å styrke basisoppgavene i reinbeitedistriktene. Det blir en effektivisering av de administrative oppgavene som reinbeitedistriktene har ansvar for. Videre skal det bidra til bedre samhandling internt i reindriften, men også eksternt i forhold til offentlig forvaltning, kommuner og andre interessenter. Reindriften skal samhandle med mange andre aktører i for eksempel arealforvaltning og næringsutvikling, og en profesjonalisering av reinbeitedistriktenes administrative oppgaver vil i mange sammenhenger ha en effektiviseringsgevinst også i offentlig forvaltning.

Samiske kommuner hvor reindriftsnæringen har sitt tilholdssted, har både direkte og indirekte inntekter og fordeler med å ha en veldrivende reindriftsnæring i sin kommune. Det er viktig å satse på reindriftsnæringen, da næringen er en viktig og stor del av språklig og kulturell bærekraft. Dette vil også gagne kommuner hvor reindriftsnæringen holder til i løpet av året.

Reindriftsnæringen har interne bruksregler. Det er ikke gitt kompetanseløft eller rådgivning til reinbeitedistriktene i implementering av tradisjonell kunnskap inn i bruksreglene. Handlingsrommet som reindriften av 2007 omtaler om internt selvstyre er da heller ikke tatt i bruk.

Reindriften av 2007 legger opp til at reindriftsnæringen i mye større grad skal ha et fungerende internt selvstyre. Det innebærer blant annet at distriktsstyrene gjennom loven har fått en utvidet rolle til for eksempel å lage interne bruksregler og oppfølging av disse. Siden loven trådte i kraft, så har det i liten grad vært lagt opp til kompetanseheving og videreutvikling av bruksreglene.

I sluttprotokollen fra reindriftenavtaleforhandlingene 2015, er staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) omforent om å vurdere tiltak for internkontroll og selvstyre i reindriftsnæringen, «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen». Rapporten ble ferdigstilt 06.12.2016 og en av arbeidsgruppens forslag i sluttdokumentet var:

10.2.2.3 Privatrettslig organ for kompetanseoverføring til reindriftsnæringen.

Sametinget ber om at forhandlingspartene nå følger opp forslaget fra rapporten og oppretter dialog med Kautokeino kommune, med mål om å avsette midler til Ressurs- og rådgivningssenteret.

Sametingets prioriteringer. Sammendrag.

- De økonomiske rammene i reindriftenavtalen bør følge årlige lønns- og prisregulering.
- Sametinget ber partene om å involvere Sametinget mer i organene for næringspolitisk utvikling. Sametinget ber også partene om å sette av midler til Sametinget for å kunne prioritere arbeidet med utviklingsprosjekter i reindriften.
- Sametinget ber avtalepartene på nytt å vurdere å åpne for at Sametinget kan konsultere om reindriftenavtalen, med virkning fra neste års forhandlinger.
- Sametinget ber partene om å gjøre en betydelig økning av bevilgningen til distriktstilskudd fra forrige reindriftenavtale.
- Sametinget ber partene om å opprette et tradisjonelt flokkstruktureringstilskudd med kr. 750 pr. rein, og som omfatter alle dyrekategorier, og som erstatter kalveslaktetilskuddet.
- Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge opp til møter mellom Finansdepartementet, Sametinget og NRL om avgiftsfritak for kjøretøy og drivstoff for reindriftsnæringen.
- Sametinget ber avtalepartene om å øremerke midler til forskning og utvikling.
- Sametinget ber avtalepartene om å stille krav om samisk reindriftsfaglig- og språkkompetanse hos den som utfører undersøkelser og som utformer verktøy og arbeidsmaler for reindriften. Reindriftenavtalens innhold skal ha som mål å bygge kompetanse i det samiske samfunnet.
- Sametinget ber på nytt avtalepartene om å prioritere tilskudd som skal motivere til tradisjonell driftsform i reindriften.

- Sametinget ber om at særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel samt ektefelle- og samboertilskuddet opprettholdes.
- Sametinget ber partene om å prioritere ordninger som tilrettelegger for tradisjonell kunnskapsoverføring. Sametinget ber avtalepartene å opprette en søkerbasert tilskuddsordning for tradisjonell kunnskapsoverføring for reinbeitedistrikter/siidaer. Denne søkes samtidig med distriktstilskuddet og har en maks sum på kr.100 000.
- Sametinget mener at fagbrevordningen i reindrifft må videreføres med dagens kriterier.
- Sametinget om at avtalepartene setter av kr. 2 mill. til Protect Sápmi, slik at stiftelsen kan bygge opp en varig kompetanse og for å kunne bistå reinbeitedistriktene på best mulig måte.
- Sametinget vil også, slik som forgående år, be avtalepartene om å få utført en årlig utredning, eller status på arealinngrepene i samiske områder. Sametinget mener at det blant annet bør lages kart som viser status og tapet av reinbeitearealer.
- Sametinget ber avtalepartene å sette av midler til reinbeitedistriktene til opplæring i og om konsultasjoner.
- På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det bør avsettes en større ramme til kriseberedskapsfondet.
- Sametinget ber partene videreføre tilskuddet til pramming.
- Sametinget ber partene vurdere å gi Landbruksdirektoratet i oppdrag å inngå en rammeavtale for helikoptertransport i reindrifften.
- Sametinget ber partene om å opprette en tilskuddordning for tilrettelegging og tilpasning av reindrifftens gjerdeanlegg også for funksjonshemmede reineiere.
- Sametinget ber partene på nytt om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering om behovet, konsekvensene og nødvendigheten for obligatorisk klipsing av rein.
- Bekjemping av hets og sjikane av reindrifftsnæringen og reindrifftas omdømmebygging bør komme inn som en fast post i Reindrifftavtalen. Sametinget ber avtalepartene om å avsette midler til dette formålet.
- Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, NRL og Klima- og miljødepartementet der tema er nasjonal rovdyrpolitikk.
- Sametinget ber om at forhandlingspartene nå følger opp forslaget fra rapporten «Utfordringer for selvstyre i reindrifftsnæringen» og oppretter dialog med Kautokeino kommune, med mål om å avsette midler til Ressurs- og rådgivningssenteret.

Nærings- og kulturkomiteen - 008/21

NKK - vedtak:

Innledning

Nærings og kulturkomiteen har behandlet sak 008/21 Sametingets innspill til Reindrifftavtalen 2022/2023. Komiteen innstiller følgende:

Merknad

Merknad 1

Merknad fremmet av Nordkalottfolket (NORD) ved Ingvild Maria L. Halvorsen. Komiteens medlemmer fra Nordkalottfolket (NORD) Øyvind Lindbäck, Gry Hege Warth stiller seg bak:

Nordkalottfolket er tilhengere av at reindrifftsnæringen skal ha et godt rammeverk som sikrer mest mulig stabilitet i næringen, og som fremmer utvikling og rekruttering. Dette betyr at økonomisk, økologisk og kulturell bærekraft er grunnleggende for at reindrifftsnæringen skal være livskraftig i fremtiden.

Med en vårflokk bestand på 200 000-220 000 rein fordelt på 3300 reineiere så blir det 66.6 rein pr reineier. Dette er verken økonomisk eller økologisk bærekraftig. Dette må sametinget og landbruksdepartement ta på alvor, og gjøre grep for å legge til rette bærekraftig reindrift som er tilpasset beitegrunnet.

Nordkalottfolket mener at reindrifftsavtalen skal legge til rette for mer samarbeid mellom reindrift og andre brukere av utmark. Nordkalottfolket mener at reindriftnæringen skal ha beiterett, men da på lik linje med andre næringers bruksrett i områdene. Utmarksbruker innenfor utmarksnæringer, jakt, fangst og fiske, høsting av bær og urter, og beite til husdyr, skal alle behandles likeverdig i utmarka.

Nordkalottfolket mener at kart over reinbeiteareal skal vise bruk av områder som reindriften bruker som beite, nye arealer tilegnet gjennom at nedlagte gårdsbruk blir tatt i bruk til reinbeite, reinbeiteareal som minker på grunn av utbygginger, og areal der andre har rett til beite eller annen rett til bruk av utmark. Det bør gå klart frem om reindriften også har fått tilgang til nye arealer, på lik linje med om de har måttet avgi arealer.

Forslag

Forslag 1

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR), Flyttsamelista (FL) og fra Senterpartiet (SP) ved Maren Benedicte N. Storslett. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen og fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, fra Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag:

Legge til ordet "bare", i andre setning under kapittel "kulturelle bærekraftige og familiebasert reindrift". Ordlyden blir da "Fokus i reindrifftsavtalen ligger på bare kjøttproduksjon, og det samsvarer i liten grad med den tradisjonelle samiske tenkemåten."

Forslag 2

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR), Flyttsamelista (FL) og fra Senterpartiet (SP) ved Maren Benedicte N. Storslett. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, fra Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag

Legge til følgende setning under Delrapport 1 i "reindriffts hverdag" under kapittel "Arealinngrep". Etter 6. setning.

Henvises til Delrapport 1 i "reindriffts hverdag", hvor dette er beskrevet.

Ordlyden blir da:

Arealinngrep utgjør ikke bare et hinder for den praktiske driften og nedgang i produksjonen, men fører også til psykiske belastninger for reindriftsutøverne. Mange reindriftsungdommer ser mørkt på fremtiden som yrkesaktiv reindriftsutøver. Henvises til Delrapport 1 i "reindriffts hverdag", hvor dette er beskrevet. Arealinngrep fører også til merarbeid både i form av tilpassing av driften, men også en økende mengde papir og administrativt arbeid som både er tidkrevende og som utøverne ofte føler at de ikke mestrer på grunn av manglende kompetanse.

Forslag 3

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR), Flyttsamelista (FL) og fra Senterpartiet (SP) ved Maren Benedicte N. Storslett. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, fra Arbeiderpartiet

(AP) John Kappfjell, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag

Under kapittel "Andre faglige, sosiale og organisasjonsmessige forhold"

Tilleggssetning til 5. avsnitt under Pilotprosjekt for hele reindriftsnæringen i Norge

Ordlyden blir da:

Det innebærer blant andre at distriktsstyrene gjennom loven har fått en utvidet rolle til for eksempel å lage interne bruksregler og oppfølging av disse, samt utarbeide distriktsplaner.

Forslag 4

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR), Flyttsamelista (FL) og fra Senterpartiet (SP) ved Maren Benedicte N. Storslett. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, fra Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag:

Legge til et avsnitt under kapittel "Andre faglige, sosiale og organisasjonsmessige forhold", mellom andre og tredje avsnitt.

For å styrke det samiske fellesskapet må vi videreføre verdde-kulturen. Økt forståelse og bedre samhandling kan skje gjennom styrket dialog mellom samiske næringer og lokalsamfunn, og vi vil støtte tiltak som bidrar til kunnskapsutveksling.

Forslag 5

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR), Flyttsamelista (FL) og fra Senterpartiet (SP) ved Sara Katrine Aleksandersen. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, og Maren Benedicte N. Storslett fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, fra Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Legge til et avsnitt på slutten av kapittel "Økonomisk utvikling".

"I ressursregnskapet fremkommer det at i overkant av 70 prosent av totalt antall slaktedyr blir slaktet i områdene fra Nordkjosbotn og nordover.

Vi mener at det burde igangsettes en redegjørelse som viser hva de årsakene til lav produksjon av reinkjøtt sør for Nordkjosbotn er. Det kan hende at årsakene er åpenbare for de som har kjenner reindrifta på norsk side og dens utfordringer. Men med en slik redegjørelse kan vi se de konkrete grunnene, og hvilke tiltak som burde gjøres for å øke produksjonen i de enkelte områdene.

Det er viktig å poengtere at målet med utredningen skal være å finne tiltak som kan bidra til en positiv utvikling for reindrifta i Troms, Nordland og Trøndelag."

Forslag 6

Forslag fremmet av Norske Samers Riksforbund (NSR), Flyttsamelista (FL) og fra Senterpartiet (SP) ved Maren Benedicte N. Storslett. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen, fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, fra Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag:

Legge til setninger under kapittel "Kulturell bærekraft og familiebasert reindrift", i slutten av tredje avsnitt.

Ordlyden blir da:

Tradisjonell kunnskapsoverføring er viktig i den samiske reindriften. Sametinget ber partene om å prioritere ordninger som tilrettelegger for tradisjonell kunnskapsoverføring. Spesielt viktig er det at det rettes fokus mot innovasjon Norge og Mattilsynet angående regelverket for videreføring av blod og innmat. Slik det er i dag står denne viktige kulturarven i fare for å dø ut. Disse reglene må endres slik at det blir mulig å få kjøpt blod og innmat i butikkene og andre godkjente utsalgssteder. Vi mener at tradisjonell reindrift handler om mer enn kjøttproduksjon, og at dette er viktig å synliggjøre.

Forslag 7

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell. Komiteens medlemmer, fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen og Maren Benedicte N. Storslett, fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag, nytt avsnitt etter avsnitt 2 under kapittel «Kulturell bærekraft og familiebasert reindrift»
Unge reindriftsutøvere har store vanskeligheter med å etablere seg. Utfordringer med lav inntekt de første driftsårene er noe som hindrer ungdom i å få lån til nødvendige investeringer som bolig og gjeterhytter. Det er ingen hemmelighet at mange unge reieiere sliter med lav inntekt, spesielt under oppstartsfasen. Det er store investeringer som skal gjøres, og mange blir tvunget til å prioritere vekk egen bolig i lang tid.

Sametinget bør gjennom reindriftsavtalen sende signaler om at dette er noe myndighetene må se på. Sametinget ønsker at avtalepartene kontakter Husbanken, og ser på mulighetene for å sette igang en ordning hvor de kan tilby husbanklån også for unge etablerere i reindriften.

Følgende tekst legges inn under Sametingets prioriteringer som nytt punkt:

Sametinget ønsker at avtalepartene kontakter Husbanken, og ser på mulighetene for å sette igang en ordning hvor de kan tilby husbanklån også for unge etablerere i reindriften.

Forslag 8

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen og Maren Benedicte N. Storslett, fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag, nytt kapittel kalt «Reintallsberegning» etter kapittelet «Andre faglige, sosiale og organisasjonsmessige forhold»

Reintallsberegning.

Reintallet per siidaandel danner grunnlaget for tilskudd og rovdyrerstatning for den samiske reindriften og leveres hvert år inn 31. mars. Reindriften lever med store variasjoner mtp. Klima, rovdyrtrykk, inngrep m.m. Ingen år er lik, og sesongene kan variere veldig fra år til år.

Rein beiter stort sett fritt i Norge, og hvert år opplever man i større eller mindre grad at rein havner på avveie, for så å dukke opp igjen på et senere tidspunkt.

Reintallet er uløselig knyttet til variasjonene reindriften opplever, og det er en umulighet å holde flokkstrukturer og reintallet stabilt gjennom disse variasjonene. Enkelte år har veldig gode vilkår for reindriften, mens andre år kan være nært sagt katastrofale. Det oppleves dermed problematisk for reindriften med den rigide ordningen fra statens side hvor reintallet fastsettes på en gitt dato årlig.

Dersom reintallet hos bare én siidaandel bare er litt over det tillatte reintallet oppnår ingen i distriktet tilskudd. Dagens ordning er rettet mot en kollektiv avstraffelse av siidaandeler i distriktet hvor reintallet til bare én utøver over fastsatt reintall kan blokkere for resten av distriktet.

Sametinget er opptatt av å ivareta forutsigbarhet og trygge rammer for reindriften. Sametinget ber derfor avtalepartene jobbe for at reintallet regnes ut som et gjennomsnittstall for de tre siste år. Slik ivaretar man reindriften egenart samtidig som reintallet blir mer realistisk mtp. utfordringene nevnt

over.

Ordningen med fordeling over tre år er allerede innarbeidet ved bl.a inntektsføring og MVA-registeret, dermed bør en lignende ordning for reintallet være uproblematisk.

Forslag 9

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen og Maren Benedicte N. Storslett, fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag, nytt avsnitt på slutten av kapittel «Økonomisk utvikling»:

Flere reinbeitedistrikter sliter med høye rovdyrtap av spesielt kalv. I tillegg forventes det flere beitekriser de neste årene grunnet klimaendringer. Summen av dette er at reineiere i perioder, og i enkelte områder ikke vil klare å produsere nok til å oppnå produksjonstilskudd. Dette vil slå meget uheldig ut for spesielt unge reineiere under etablering. På den måten oppleves tilskudd og reindriftsavtalen som uforutsigbart, da den er utformet på en måte som forutsetter en jevn produksjon. Sametinget oppfordrer derfor partene til å sette igang et arbeid med å opprette et årlig grunntilskudd til alle siidaandeler i størrelsesorden kr. 50 000 - 100 000. På den måten blir reineiere mindre utsatt for svingninger.

Følgende tekst legges inn under Sametingets prioriteringer som nytt punkt:

Sametinget oppfordrer partene til å sette igang et arbeid med å opprette et årlig grunntilskudd til alle siidaandeler i størrelsesorden kr. 50 000 - 100 000.

Forslag 10

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell. Komiteens medlemmer fra Norske Samers Riksforbund (NSR) Mathis Nilsen Eira, Henrik Olsen, Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell, Sara Katrine Aleksandersen og Maren Benedicte N. Storslett, fra Flyttsamelista Berit Marie P.E. Eira, fra Senterpartiet (SP) Svein Oddvar Leiros, og fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag, nytt siste avsnitt i kapittel «Økonomisk utvikling»

Sametinget vil sikre at reindriften har tilstrekkelige og forutsigbare rammevilkår for sin drift, og at de får inntektsgrunnlag på lik linje med andre primærnæringer. Sametinget ber avtalepartene om å arbeide for forutsigbare økonomiske rammevilkår for reindriften med faste datoer for utbetaling av tilskudd og erstatninger, og at disse fristene må overholdes.

Forslag 11

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell. Komiteens medlem fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag, nytt kapittel kalt «Rovdyr» etter kapittelet «HMS og velferdsordninger» .

Rovdyr

Innenfor næringene vil alltid tradisjonell kunnskap, urfolksretten og næringenes eksistens gå foran avtaler om rovdyrstammer. I de tradisjonelle næringene er det også konkurranse om arealer og andre naturressurser. Dette medfører store forvaltningsutfordringer, som Sametinget må finne løsningen på i samarbeid med andre myndigheter. Sametinget ber avtalepartene om å arbeide for å redusere bestandsmålene, slik at man oppnår det todelte målet i rovviltmeldingen av 2004, og rovviltforliket av 2011.

Sametinget ber om at settes inn sterkere tiltak for å forebygge rovviltskader, og det må arbeides for at samisk tradisjons- og erfaringsbasert kunnskap blir en del av kunnskapsgrunnlaget i statsforvaltningen. Blant annet bør folkerettslige prinsipper prøves mot Bernkonvensjonen, og

eventuelle rettslige prosesser må følges opp på dette grunnlaget. Sametinget ønsker at avtalepartene arbeider for et høyere uttak og felling av rovdyr i reinbeiteområder.

Følgende tekster legges inn under Sametingets prioriteringer som nye punkt:

Sametinget ber avtalepartene om å arbeide for å redusere bestandsmålene, slik at man oppnår det todelte målet i rovviltmeldingen av 2004, og rovviltforliket av 2011.

Sametinget ønsker at avtalepartene arbeider for et høyere uttak og felling av rovdyr i reinbeiteområder

Forslag 12

Forslag fremmet av Arbeiderpartiet (AP) John Kappfjell. Komiteens medlem fra Samenes Venstreparti (SVP) Jørn Are Gaski stiller seg bak:

Tilleggsforslag, nytt avsnitt etter andre avsnitt i kapittel «Økonomisk utvikling»

Sametinget er opptatt av at reintallsreduksjoner må skje rettferdig. Sametinget mener at de største flokkene må reduseres mest, ved hjelp av et bunnfradrag på antall rein. Det kan etter Sametingets syn være fornuftig å fastsette et bunnfradrag på 200 rein. Sametinget avtalepartene om å ta dette med seg i det videre arbeidet mot en helhetlig endring av reindriftsloven.

Forslag 13

Forslag fremmet av Fremskrittspartiet (FrP) Arthur Tørfoss:

Erstatter Sametingsrådets forslag til innstilling:

1. Sametinget vil be næringen selv og departementet se på reindriftsloven. Det må være et mål å få bedre bærekraft og bedre lønnsomhet i reindrifta. Forholdet mellom heltids reindriftsutøvere og utøvere som har reindrift som biinntekt, må avklares. Man må sikre at de som har reindrift som hovedinntekt og skal leve av det, får bedre rammevilkår for sin drift.

2. Det må sikres forutsigbarhet i reindrifta, herunder at reindriftsavtalen ikke endres drastisk hvert år.

Årlig lønns- og prisregulering må tas inn i avtalen.

Sametinget ber om fortgang i arbeidet med å sikre rammevilkår som gjør at næringen på sikt blir mer bærekraftig.

3. Sametinget vil be regjeringen åpne opp for mer uttak av rovvilt, herunder ørn. Rovfugl og rovdys herjinger skaper store lidelser for reinen, og går ut over både dyrevelferd og lønnsomhet.

4. Sametinget vil be regjeringen la kommunene få overta rovdyrforvaltningen i Norge. Dermed kan beslutninger tas raskere, nærmere innbyggerne, og med større demokratisk legitimitet.

5. Sametinget støtter innføringen av chipmerking/individmerking av rein, i kombinasjon med tradisjonell øremerking, og ber om fortgang i dette arbeidet. Dette sikrer dyrevelferd, bidrar til både redusert konfliktnivå i næringen, økt bærekraft og bedre økonomi for utøverne.

Komiteens tilråding

Komiteen har ikke merknader eller flere forslag og råder Sametinget til å vedta følgende: Sametinget støtter forøvrig sametingsrådets forslag til innstilling.

Saken påbegynt 08.12.2021 kl. 09.30

Votering

Av 39 representanter var 35 til stede. Voteringen ble gjennomført i følgende rekkefølge:

- Forslag 13 ble forkastet med 34 mot 1 stemme
- Forslag 12 ble forkastet med 29 mot 6 stemmer
- Forslag 11 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 10 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 9 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 8 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 7 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 6 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 5 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 4 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 3 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 2 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer
- Forslag 1 ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer

- Nærings- og kulturkomiteens tilråding ble vedtatt med 25 mot 10 stemmer

Protokoll tilførsler

Det ble ikke fremmet noen protokolltilførsler i saken.

Taleliste og replikkordskifte

	Innlegg	Replikk
1	Sara Katrine Aleksandersen, saksordfører	
2	Arild Pettersen Inga	Sara Katrine Aleksandersen
3	Arthur Johan Tørfoss	Maren Benedicte N. Storslett
		Silje Karine Muotka
		Mathis Nilsen Eira
	Arthur Johan Tørfoss	
4	Øystein Fossmo	Mathis Nilsen Eira
		Per Mathis Oskal
5	Øyvind Lindbäck	
6	Beaska Niilas	
7	Ann Karin Kvernmo	
8	Hans Ole Eira	
9	Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	
10	Mathias Eilert Olsen	
11	Maren Benedicte N. Storslett	
12	Mathis Nilsen Eira	
13	Per Mathis Oskal	
14	Kai Rune Hætta	
15	Sara Katrine Aleksandersen	
16	Arild Pettersen Inga	
17	Mathis Nilsen Eira	
18	Silje Karine Muotka, president	
19	Sara Katrine Aleksandersen, saksordfører	

SP - vedtak:

Reindrifftsforhandlingene er årlige forhandlinger mellom staten og reindrifftsneringen om en næringsavtale. Det er Norske Reindrifftsamers Landsforbund (NRL) som er forhandlingspart for reindrifftsneringen. Forhandlingene og inngåelse av reindrifftsavtale reguleres av Hovedavtalen for reindrifften av 26. februar 1993.

I reindrifftsforhandlingene forhandles det om tiltak som tar sikte på en utvikling av reindrifftsneringen i samsvar med de enhver tid vedtatte politiske mål og retningslinjer for reindrifftspolitikken. Tiltakene skal omfatte økonomiske virkemidler. Partene skal også kunne kreve forhandlinger om faglige, sosiale, organisasjonsmessige og andre spørsmål av betydning for en utvikling av neringen mot de mål som er fastsatt for reindrifftspolitikken.

Sametinget er gitt muligheten til å komme med innspill til reindrifftsavtalen før forhandlingene starter. Sametinget deltar også som observatør under forhandlingene.

1. Den økonomiske og driftsmessige situasjonen i reindrifften.

Reindrifften er organisert i siidaer. Dette er familiegrupper, eller arbeidsfellesskap, som samarbeider om de ulike arbeidsoppgavene som inngår i reindrifften. Ifølge opplysninger fra Landbruks- og matdepartementet sine nettsider er det i siidaene registrert om lag 3300 reineiere. Vårflakken har de siste årene bestått av 200 000 - 220 000 dyr, hvor omtrent 77 % er simler, 17 % kalver og 6 % okser. På landsbasis har slakteuttaket vært om lag 35 % av vårflakken.

I overkant av 70 prosent av totalt antall slaktedyrl blir slaktet i områdene fra Nordkjosbotn og nordover. Det er gjennomgående noe høyere slaktevekt i sør enn i nord. I et normalår omsettes om lag 1600 tonn hel-slakt, det tilsvarer om lag 1100-1200 tonn nedskåret kjøtt. Mesteparten selges gjennom dagligvarehandelen.

Sametinget ser at reindrifftsneringen i økende grad opplever ekstremvær, noe som Sametinget mener i stor grad skyldes klimaendringene. Vinteren og våren 2017 opplevde store deler av neringen låste beiter, med is på snø som i enkelte områder vedvarte til slutten av våren. Etter krisevinteren 2017 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som gjennomgikk kriseberedskapen i reindrifften. I rapporten kom arbeidsgruppen med en rekke anbefalinger for å styrke beredskapen i reindrifften og det ble satt av midler til kriseberedskap over Reindrifftens utviklingsfond (RUF) i reindrifftsavtalen 2018/2019.

Vinteren og våren 2020 ble på nytt vanskelig for reindrifftsneringen og det ble erklært beitekrise i neringen. Landbruks- og matdepartementet satte høsten 2020 ned en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå håndteringen av beitekrisen i reindrifften vinteren og våren 2020. I rapporten, nr. 45/2020, fremgår blant annet følgende om beitekrisen 2020.

«I løpet av vinteren og våren 2020 ble det erklært beitekrise i de fleste distrikter i Troms og Finnmark og Nordland. I Trøndelag ble det ikke erklært beitekrise, men det var vanskelige beiteforhold i reinbeiteområdet Sør-Trøndelag/Hedmark. Reinlagene i Sør-Norge hadde krevende driftsforhold på våren, særlig i april og mai.

Vinteren 2020 har vært den mest utfordrende vinteren for reindrifften på lang tid. Historiske kilder viser at vi må helt tilbake til 1917/18 for å finne tilsvarende kriseår i reindrifften. Det har imidlertid vært flere beitekriser, og i senere år har det vært beitekrise vinteren i 1997 og 2017.

Omfanget av krisen i 2020 vært langt større enn tidligere beitekriser, både i varighet og geografisk omfang. Beitekrisen oppstod tidlig på året, og varte i de fleste områder helt til juni. Beitekrisen rammet også et større område enn tidligere. Beitekrisen vinteren 2020 har totalt berørt 420 siidaandeler og 165 000 rein.

«Beitekrisen oppstod på grunn av store mengder snø. Det ble dannet lag med hardpakket snø på beiten, samt ising etter veksling mellom mildvær og frost i noen områder. Dette medførte at det var utfordrende for reinen å komme til beiten og i noen distrikter ble beiten helt låst. Beitekrisen oppstod ikke samtidig i alle reinbeiteområdene og graden av låste beiter har også variert. Værforholdene har også medført utfordringer med å frakte fôr frem til flakken, særlig for reineiere som har hatt flakken langt unna bilvei.»

Sametinget tok opp beitekrisen i et eget møte med landbruks- og matminister Olaug Bollestad 01.04.2020 og i møte med statsråd Linda Hofstad Helleland den 11.03.2020. Avtalepartene møttes flere ganger, en rekke kommuner allierte seg og sendte ut et felles brev om hjelp. Regjeringen satte av totalt 40 millioner kroner til kriseberedskapsfondet.

Fylkesmannen i Troms og Finnmark organiserte uttransportering av fôr, hvor blant annet helikopter ble innleid til å gjøre jobben. Fylkesmannen gjorde en effektiv behandling av søknader og transportering av fôr. Sametinget ga tilskudd på kr. 1 275 000 til NRL til kriseforbyggende tiltak som innebar trailertransport av reinsdyr til vår- og sommerbeiteområder. Sametinget ga også tilskudd på kr. 30 000 til Kautokeino kommune til åpning av den vinterstengte veien til Biedjovággi slik at det skulle bli mulig å frakte fôr til reinsdyr ved hjelp av større biler.

Når det gjelder situasjonen i dag opplyser Landbruks- og matdepartementet følgende på sine nettsider:

«I fjor var uttaket av reinsdyr til slakt relativt lavt. Beitekrisen vinteren og våren 2020 var en vesentlig årsak til dette. Årets slaktetall viser at produksjonen har tatt seg raskt opp igjen. Gjennomgående gode beiteforhold i år har lagt til rette for en betydelig produksjonsøkning av reinkjøtt.

Til og med uke 42 i år er det slaktet 27. 984 rein, en økning på hele 11.544 dyr fra i fjor. På samme tidspunkt i slaktesesongen har det ikke vært tilsvarende uttak av slakt siden høsten 2016. Andelen kalv som er slaktet, har økt fra 78 prosent i fjor til 87 prosent i år.»

Sametinget finner det gledelig at beiteforholdene i 2021, etter beitekrisen året før, har vært gode slik at produksjonen har kunnet øke igjen. Sametinget vil likevel understreke at klimaendringer fører til varierende og uforutsigbare værforhold noe som medfører at det er et økende behov for fremtidige tiltak og midler til kriseberedskap.

1. Reindrifftsavtalen 2021/2022.

Partene ble enige om en ramme for Reindrifftsavtalen 2021/2022 på 164,5 mill. kroner. Dette er en økning på 15 mill. kroner fra forrige reindrifftsavtale. Det opprinnelige kravet fra NRL var på 211,85 mill. kroner og Statens opprinnelige tilbud var på kr. 152,2 mill. kroner.

Rammen for reindrifftsavtalen 2021/2022 er fordelt som følger:

	Reindrifftsavtalen 2020/2021	Reindrifftsavtalen 2021/2022	Endring
Reindrifftsens utviklingsfond.	42,40	55,50	13,10
Organisasjonstilskudd.	7,30	7,30	-
Direkte tilskudd.	95,80	97,90	1,90
Velferdsordninger.	4,00	4,00	-
Sum	149,50	164,50	15,00

Distriktstilskuddet ble økt med 2,9 mill. kroner fra forgående år, til 24,70 mill. kroner. Økningen skal legge til rette for at distriktene og reinlagene skal ha midler til innkjøp av utstyr til kriseforing. Sametinget ser det som positivt at distriktstilskuddet ble økt men posten burde vært større for å styrke HMS – arbeidet og avløserordninger i reindrifften.

Sametinget er fornøyd med at det ble satt av kr 55,5 mill. kroner til Reindrifftsens utviklingsfond (RUF), som er en økning på 13,10 mill. kroner fra forgående år. Sametinget ba i sitt innspill om å øke kriseberedskapsfondet og den økonomiske rammen for pramming. Kriseberedskapsfondet ble økt med 1,50 mill.kr. til 4,50 mill. kr. og pramming ble økt med kr. 1 mill. til 5,50 mill. kroner i forhold til året før. På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det skulle vært avsatt en større ramme til kriseberedskapsfondet.

Sametinget ba partene om å sette av tilskudd til investeringer i reindrifften. Posten til disposisjon for RUFs styre ble økt med 2,2 mill. kr. Over denne posten kan det blant annet gis støtte til reindrifftsanlegg, herunder gjerder og slakteanlegg.

Sametinget ba avtalepartene om å finne løsninger som gjør reindrifften bedre i stand til å delta i planprosesser og at det er behov for finansiering på dette området. Det ble satt av kr 1,6 mill. kr i 2021 til å utarbeide veiledningsmateriell for reindrifftsneringen. Dette innebærer blant annet en veileder for distriktenes arbeid med arealsaker.

Sametinget anmodet avtalepartene å opprette et klimatilpasningsfond som gir reieneierne mulighet til å investere i blant annet infrastrukturtiltak, kurs og utstyr til å tilpasse sin drift til nye forhold som følge av klimaendringer. Avtalepartene er enige om at det er behov for å vurdere aktuelle tiltak for klimatilpasning i reindriften. Det ble ikke opprettet et klimatilpasningsfond, men partene ble enige om å sette av 0,2 mill. kr i 2021 til å utvide oppdraget i forbindelse med rapport som NIBIO skal utarbeide om betydningen av klimaendringer for reindriften. Rapporten skal i tillegg omfatte en vurdering av konkrete, praktiske strategier og tiltak for klimatilpasning i reindriften.

Sametinget har gjentatte ganger bedt om at det åpnes for at Sametinget kan konsultere om reindriftsavtalen. Dette ble ikke tatt til følge i denne avtalen heller. Sametinget ga også blant annet følgende innspill, som ikke ble tatt til følge:

- Sametinget ber partene om å senke kravet om å selge for 50 000 kr. for å oppnå produksjonstilskudd.
- Innføre produksjonspremie til slakt av voksne rein, kr. 500 pr. voksen rein.
- Sametinget ber om at det settes av midler til at reintallstilpasningen evalueres og vurderes opp mot folkeretten.
- Sametinget ber avtalepartene om å få til en årlig utredning, eller status, på arealinngrepene i reinbeiteområder.
- Sametinget ber avtalepartene om å finansiere Protect Sápmi over reindriftsavtalen.
- Sametinget ber partene om å sette av tilskudd til tilpasninger for funksjonshemmede ved reingjerder.
- Sametinget ber partene om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering av behovet for obligatorisk klipping av rein.

1. Sametingets prioriteringer.

Reindriftsavtalen er et viktig verktøy i å nå målene i reindriftpolitikken. De økonomiske rammene i reindriftsavtalen bør følge årlige lønns- og prisregulering. Sametinget er ikke gitt representasjon i Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping eller i markedsutvalget for Reinkjøtt eller Reindriften Utviklingsfond. Sametinget ber partene om å involvere Sametinget mer i organene for næringspolitisk utvikling. Sametinget ber også partene om å sette av midler til Sametinget for å kunne prioritere arbeidet med utviklingsprosjekter i reindriften.

Sametingets rolle i reindriftsforhandlingene er en observasjonsrolle ved statens delegasjon. Sametinget har gjentatte ganger bedt om at det åpnes for at Sametinget kan konsultere om reindriftsavtalen uten at dette har blitt tatt til følge. Sametinget ber på nytt om dette, med virkning fra neste års avtaleforhandlinger.

Økonomisk utvikling.

Sametinget er opptatt av at reindriftsavtalen bidrar til å legge til rette for en positiv økonomisk utvikling og økt verdiskaping i reindriftnæringen. Reindriften opplever økte kostnader i forbindelse med arealinngrep, rovdyrangrep og klimaendringer og det er dermed viktig at virkemidlene over reindriftsavtalen bidrar til en positiv inntektsutvikling og større markedsandeler for reinkjøtt og andre produkter av rein.

Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag (distriktstilskudd) skal bidra til å gi disse større medansvar for utvikling av en bærekraftig reindriftnæring, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer, arbeidsforhold og bedre lønnsomhet. Distriktstilskuddet ble gjennom forrige avtale økt med 2,9 mill. kroner fra forgående år, til 24,70 mill. kroner. Økingen skal legge til rette for at distriktene og reinlagene skal ha midler til innkjøp av utstyr til kriseforing. Sametinget ser det som positivt at distriktstilskuddet ble økt, men posten burde vært større for å styrke distriktenes kriseberedskapsfond og HMS – arbeidet og gi gode avløserordninger i reindriften. Sametinget ber partene om å gjøre en betydelig økning av bevilgningen til distriktstilskudd fra forrige reindriftsavtale.

Formålet med produksjonspremien er å premiere innsats, produksjon og videreforedling i næringen. Sametinget har gjentatte ganger anført at det må innføres ordninger som sidestiller slakt av voksne dyr på lik linje med slakt av kalv. Sametinget mener at det er viktig, at det i tillegg til produksjonspremie, opprettes et tilskudd til slakt av voksne rein, på lik linje med kalveslaktetilskudd.

En slik ordning vil kunne legge til rette for at den enkelte reineier selv kan strukturere sin reinflokk på best mulig måte.

Sametinget ber derfor partene om å opprette et tradisjonelt flokkstruktureringstilskudd med kr. 750 pr. rein, og som omfatter alle dyrekategorier, og som erstatter kalveslaktetilskuddet.

Reindriften opplever stadig mer ekstremvær som påvirker beiteforholdene, spesielt om vinteren hvor regn på snø kan føre til låste beiter. Dårlig beitetilgang om vinteren og våren på grunn av låste beiter vil føre til økte kostnader, ved at reineierne må kjøpe tilleggsfôr eller gjennomføre hyppigere gjeting og tilsyn. Det vil også føre til at det fødes mindre kalver, noe som vil påvirke slakteuttaket negativt. En ensidig tilskuddsordning som bare premierer slakteuttak av kalv, vil i slike tilfeller ramme reineierne økonomisk, derfor ber Sametinget avtalepartene om å endre kalvetilskuddet til å gjelde alle dyrekategoriene for rein.

Et annet forhold som endringen av tilskuddsordningen vil kunne avhjelpe på, er til de siidaer og distrikter som opplever store tap av kalver til fredet rovvilt, noe som påvirker slakteuttaket og produktiviteten i siidaen/distriktet negativt. Endret tilskuddsordning til å omfatte alle dyrekategoriene av rein, vil kunne øke inntektene til disse siidaene/distriktene.

En stor del av reindriftsnæringens utgifter er knyttet opp mot kjøretøy og driften av disse. Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge opp til møter mellom Finansdepartementet, Sametinget og NRL om avgiftsfritak for reindriftsnæringen. Dette gjelder avgiftsfritak ved kjøp av tohjuls-terrengmotersykkel og driftsbiler til bruk i reindriftsnæringen, samt fritak for avgift på drivstoff. Reindriftsnæringens bør likestilles mer med landbruksnæringen når det gjelder avgiftsfritak.

I ressursregnskapet fremkommer det at i overkant av 70 prosent av totalt antall slaktedyr blir slaktet i områdene fra Nordkjosbotn og nordover.

Vi mener at det burde igangsettes en redegjørelse som viser hva de årsakene til lav produksjon av reinkjøtt sør for Nordkjosbotn er. Det kan hende at årsakene er åpenbare for de som har kjenner reindriften på norsk side og dens utfordringer. Men med en slik redegjørelse kan vi se de konkrete grunnene, og hvilke tiltak som burde gjøres for å øke produksjonen i de enkelte områdene. Det er viktig å poengtere at målet med utredningen skal være å finne tiltak som kan bidra til en positiv utvikling for reindriften i Troms, Nordland og Trøndelag."

Flere reinbeitedistrikter sliter med høye rovdyrtap av spesielt kalv. I tillegg forventes det flere beitekriser de neste årene grunnet klimaendringer. Summen av dette er at reineiere i perioder, og i enkelte områder ikke vil klare å produsere nok til å oppnå produksjonstilskudd. Dette vil slå meget uheldig ut for spesielt unge reineiere under etablering. På den måten oppleves tilskudd og reindriftsavtalen som uforutsigbart, da den er utformet på en måte som forutsetter en jevn produksjon. Sametinget oppfordrer derfor partene til å sette igang et arbeid med å opprette et årlig grunntilskudd til alle siidaandeler i størrelsesorden kr. 50 000 - 100 000. På den måten blir reineiere mindre utsatt for svingninger.

Sametinget vil sikre at reindriften har tilstrekkelige og forutsigbare rammevilkår for sin drift, og at de får inntektsgrunnlag på lik linje med andre primærnæringer. Sametinget ber avtalepartene om å arbeide for forutsigbare økonomiske rammevilkår for reindriften med faste datoer for utbetaling av tilskudd og erstatninger, og at disse fristene må overholdes.

Forskning og utvikling.

I reindriftsavtalen 2021/2022 ble det ikke øremerket midler til forskning og utvikling. Avtalepartene ble enige om at enkelte områder, deriblant klimaendringenes og rovvilt samt rovviltforvaltningens påvirkning på reindriften prioriteres for forsknings- og utviklingsprosjekter under Reindriften utviklingsfond.

Sametinget mener at denne rammen er for liten til å gjennomføre større prosjekter. For reindriften er det behov for å få gjennomført forskning innen disse områdene:

- Det må gjøres en omfattende kartlegging av de totale inngrepene i reinbeiteområdene – per i dag finnes det ikke en slik nasjonal oversikt, og for at man kan si noe om terskelen for Norges folkerettslige forpliktelser ift. Reindriften, så må det gjennomføres en slik

- kartlegging.
- Juridisk gjennomgang og vurdering av Bernkonvensjonens bestemmelser sett i et samisk perspektiv, med tanke på rovviltforvaltningen.
- Behov for kartleggingen av reindriften i Trollheimen, den historiske bruken.
- Hvordan inngrep påvirker produksjonen i reindriften – En oppfølging av den undersøkelsen man har gjort hos Statsforvalteren i Nordland, som har påvist at arealinngrep i reinbeiteområder har negativ effekt på kalveproduksjonen.
- Forskning innen klimaendringenes påvirkning på reindriften – Her gjelder det klimaets påvirkning på de ulike beitetypene i reindriften, som lavbeite og grøntbeite.

Sametinget ber avtalepartene om å øremerke midler til forskning og utvikling.

Et grunnleggende prinsipp for reindriftsavtalen bør være at tiltak og midler over reindriftsavtalen skal komme det samiske samfunnet til gode. Midler over reindriftsavtalen skal bidra til styrking av samiske fagmiljøer.

Det har over tid skjedd en institusjonalisering og profesjonalisering av reindriftsfaget, og flere institusjoner er under oppbygging. Disse har over tid jobbet direkte med distriktene og kjenner godt utfordringene ved å utforme veiledende materiell. Det er viktig at samiske kompetansemiljøer skal få muligheten til å ta oppdrag som iverksettes ved reindriftsavtalen. Det er viktig at veiledende materiell og maler har et samisk perspektiv på reindrift, slik sikres reindriftsfaglige vurderinger, reindriftsfaglige uttrykk og språk.

Midler som gis til utredninger og utvikling av veiledningsmateriell mv. skal komme det samiske samfunnet til gode og Reindriftsavtalens innhold og midler skal bygge kompetanse og kapasitet i det samiske samfunnet.

Sametinget ber avtalepartene om å stille krav om samisk reindriftsfaglig- og språkkompetanse hos den som utfører undersøkelser og som utformer verktøy og arbeidsmaler for reindriften. Reindriftsavtalens innhold skal ha som mål å bygge kompetanse i det samiske samfunnet.

Sametinget viser til at det ved tidligere forhandlinger gis midler direkte til statlige institusjoner som blant annet NIBIO. Det betyr dermed at samiske kompetansemiljøer ikke har en reell mulighet til delta i en søkerprosess og heller ikke får tilbudt sin ekspertise.

Kulturell bærekraft og familiebasert reindrift.

Samisk reindrift sin særegenhet er dets kulturelle karakter som en nomadisk familiebasert næring. Fokus i reindriftsavtalen ligger bare på kjøttproduksjon, og det samsvarer i liten grad med den tradisjonelle samiske tenkemåten. Avtalens tilskuddsordninger bør samsvare med de politiske målene som er satt for reindriften. Sametinget ba under fjorårets innspill avtalepartene om å prioritere tilskudd som skal motivere til tradisjonell driftsform i reindriften. Dette ble ikke tatt til følge og Sametinget ber på nytt om å prioritere et slikt tilskudd.

Sametinget mener at det er viktig å stimulere til å styrke kvinneandelen i reindriften. Sametinget ber om at særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel samt ektefelle- og samboertilskuddet opprettholdes.

Unge reindriftsutøvere har store vanskeligheter med å etablere seg. Utfordringer med lav inntekt de første driftsårene er noe som hindrer ungdom i å få lån til nødvendige investeringer som bolig og gjeterhytter. Det er ingen hemmelighet at mange unge reieiere sliter med lav inntekt, spesielt under oppstartsfasen. Det er store investeringer som skal gjøres, og mange blir tvunget til å prioritere vekk egen bolig i lang tid.

Sametinget bør gjennom reindriftsavtalen sende signaler om at dette er noe myndighetene må se på. Sametinget ønsker at avtalepartene kontakter Husbanken, og ser på mulighetene for å sette igang en ordning hvor de kan tilby husbanklån også for unge etablerere i reindriften.

Tradisjonell kunnskapsoverføring er viktig i den samiske reindriften. Sametinget ber partene om å prioritere ordninger som tilrettelegger for tradisjonell kunnskapsoverføring. Spesielt viktig er det at det

rettes fokus mot innovasjon Norge og Mattilsynet angående regelverket for videreføring av blod og innmat. Slik det er i dag står denne viktige kulturarven i fare for å død ut. Disse reglene må endres slik at det blir mulig å få kjøpt blod og innmat i butikkene og andre godkjente utsalgssteder. Vi mener at tradisjonell reindrift handler om mer enn kjøttproduksjon, og at dette er viktig å synliggjøre.

Sametinget ber avtalepartene å opprette en søkerbasert tilskuddsordning for tradisjonell kunnskapsoverføring for reinbeitedistrikter/siidaer. Denne søkes samtidig med distriktstilskuddet og har en maks sum på kr. 100 000. Dette for at siidaer/distrikter skal gis en økt mulighet til å overføre den tradisjonelle kunnskapen mellom generasjoner, noe som skal sikre at kunnskapen blir ivaretatt. Siidaene/distriktene skal rapportere og dokumentere hvordan kunnskapen er ivaretatt og hvilke metoder som er brukt for å sikre kunnskapen.

Ordnningen vil være med på å bidra til å styrke den familiebaserte reindriften, og ved å aktivt jobbe for å sikre tradisjonskunnskapen i den samiske reindriften, vil ordningen være viktig for å ivareta den fremtidige kulturelle bærekraften i reindriften.

Fagbrevordningen er viktig for reindriften. Formålet med fagbrevordningen er å utdanne ungdom til dyktige fagarbeidere i reindrift med sikte på å ta fagbrev. Sametinget mener at fagbrevordningen i reindrift må videreføres med dagens kriterier.

Arealinngrep.

Reindriftnæringen har over tid opplevd store arealinngrep og næringens største utfordring er å sikre arealgrunnlaget. Den største trusselen mot reindriftenes bærekraft er det økende presset på arealene, inngrep i form av både utbygginger og økt ferdsel. Flere distrikt opplever at tålegrensen for lengst er nådd. Når man ser arealinngrep i sammenheng med rovdyrtrykket med påfølgende store tap blir utfordringene for fremtidens reindrift enda større. Arealinngrep utgjør ikke bare et hinder for den praktiske driften og nedgang i produksjonen, men fører også til psykiske belastninger for reindriftsutøverne. Mange reindriftsungdommer ser mørkt på fremtiden som yrkesaktiv reindriftsutøver. Henvises til Delrapport 1 i "reindriftenes hverdag", hvor dette er beskrevet. Arealinngrep fører også til merarbeid både i form av tilpasning av driften, men også en økende mengde papir og administrativt arbeid som både er tidkrevende og som utøverne ofte føler at de ikke mestrer på grunn av manglende kompetanse.

Sametinget er fornøyd med at det under forrige reindriftsavtale ble satt av kr. 1,6 mill. kroner i 2021 til å utarbeide veiledningsmateriell som reindriftsutøverne kan benytte i den praktiske driften. Videre er Sametinget tilfreds med at avtalepartene ble enige om å etablere et treårig pilotprosjekt for en rådgivningstjeneste for arealsaker.

Sametinget vil anbefale partene å finansiere Protect Sápmi over reindriftsavtalen. Protect Sápmi gjør et viktig arbeid med å bistå reinbeitedistrikter i arealinngrepssaker. Sametinget tildeler stiftelsen årlige midler, men stiftelsen er ikke sikret årlig tilskudd.

Protect Sápmi har pr. i dag bare en heltidsansatt, men har behov for flere. Men dette lar seg ikke gjøre pga. den økonomiske situasjonen.

Prosjektene som Protect Sápmi jobber med pågår ofte i flere år. Prosjekter og oppdrag som pågår i 2021 har derfor røtter bakover i tid. De store arealsakene er maratonsaker som pågår i årevis, som betyr at organisasjonen må ha utholdenhet. Protect Sápmi trenger en langsiktig og forutsigbar finansiering for kunne bistå de samiske rettighetshaverne i tunge arealsaker. Vi ser også tydelig at det er samiske rettighetshavere mot store internasjonale aktører og konsern.

Sametinget har erfart at distrikter ikke har økonomiske muskler til å ta finansieringsrisikoen ved å hyre inn Protect Sápmi. Derfor må det sikres finansiering til de begynnende arealsakene. Det gjelder de første møtene og samtalene med reinbeitedistriktene. I tillegg må informasjonsinnhenting og forhandling av utredningsavtaler gjøres før finansieringen er avklart med utbygger. Dermed vil dekning av slike kostnader også være viktig i sikring av stiftelsen som et reelt tilbud til samiske rettighetshavere, særlig til de finansielt svakeste aktørene som mangler kapasitet og ressurser til krevende og langvarige arealprosesser.

Derfor ber Sametinget om at det avsettes kr. 2 mill. til Protect Sápmi, slik at stiftelsen kan bygge opp en varig kompetanse i stiftelsen og for å kunne bistå reinbeitedistriktene på best mulig måte.

Sametinget vil også, slik som forgående år, be avtalepartene om å få utført en årlig utredning, eller

status på arealinngrepene i samiske områder. Sametinget mener at det blant annet bør lages kart som viser status og tapet av reinbeitearealer.

I 2021 ble Sameloven endret slik at loven fikk et eget kapittel om konsultasjoner. I §4-4 heter det at fylkeskommuner og kommuner har plikt til å konsultere representanter for berørte samiske interesser om lokale forskrifter og andre beslutninger eller tiltak som vil kunne påvirke samiske interesser direkte.

For reindriftsutøvere og siidaandeler vil dette føre til flere konsultasjoner, i forbindelse med kommunalt planarbeid, areal- og inngrepssaker m.m. I mange tilfeller vil reindriftsutøverne konsultere uten bistand utenfra. Mange reindriftsutøvere føler at de har liten erfaring og manglete kompetanse innen konsultasjoner og flere føler seg utrygge når de skal konsultere med myndighetene. Sametinget ber avtalepartene å sette av midler til reinbeitedistriktene til opplæring i og om konsultasjoner.

Klima og miljø.

Klimaendringene medfører at reindriftsnæringen opplever ekstremvær i økende grad. Vinteren og våren 2017 opplevde store deler av næringen låste beiter, med is på snø som vedvarte til slutten av våren. Skogbranner er også et værphenomen som de siste årene har ødelagt beiter til rein.

Vinteren og våren 2020 var beiteområdene dekket av store snømengder og med mye regnvær i tillegg ble det skapt nedisete beiter og svært vanskelige beiteforhold. Situasjonen ble betegnet som beitekriser og i rapporten «Gjennomgang av beitekrisen i reindriften 2020» er krisen beskrevet å være langt større en tidligere beitekriser, både i varighet og omfang. For å berge flokkene måtte mange tilleggsføre, flytte tidligere til sommerbeiteområder eller til alternative beiter, gjete mer intensivt og/eller transportere rein. På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det bør avsettes en større ramme til kriseberedskapsfondet.

Pramming er avgjørende for reinbeitedistrikter som har beiteområder på øy eller på områder hvor det er vanskelig å flytte. Sametinget er tilfreds med at tilskudd til pramming ble økt med kr 1 mill. ved reindriftsavtalen 2020/2021 og Sametinget ber partene om å videreføre denne ordningen.

Sametinget ser at bruk av helikopter er økende. En del av den økte bruken skyldes klimaendringer. Sametinget ber partene vurdere å gi Landbruksdirektoratet i oppdrag å inngå en rammeavtale for helikoptertransport i reindriften. Dette er også en av anbefalingene i rapporten fra arbeidsgruppen som gjennomgikk håndteringen av beitekrisen i 2020.

HMS og velferdsordninger.

Sametinget ber partene om å opprette en tilskuddordning for tilrettelegging og tilpasning av reindriftens gjerdeanlegg også for funksjonshemmede reineiere. I noen arbeidssammenhenger, som gjerdearbeid, er hele familien samlet og det tas viktige beslutninger om for eksempel slakterein. Under slikt arbeid bør det tilrettelegges bedre for reineiere med funksjonsnedsettelse kan delta i arbeidet.

Rovdyr

Innenfor næringene vil alltid tradisjonell kunnskap, urfolksretten og næringenes eksistens gå foran avtaler om rovdyrstammer. I de tradisjonelle næringene er det også konkurranse om arealer og andre naturressurser. Dette medfører store forvaltningsutfordringer, som Sametinget må finne løsningen på i samarbeid med andre myndigheter. Sametinget ber avtalepartene om å arbeide for å redusere bestandsmålene, slik at man oppnår det todelte målet i rovviltmeldingen av 2004, og rovviltforliket av 2011.

Sametinget ber om at settes inn sterkere tiltak for å forebygge rovviltskader, og det må arbeides for at samisk tradisjons- og erfaringsbasert kunnskap blir en del av kunnskapsgrunnlaget i statsforvaltningen. Blant annet bør folkerettslige prinsipper prøves mot Bernkonvensjonen, og eventuelle rettslige prosesser må følges opp på dette grunnlaget. Sametinget ønsker at avtalepartene arbeider for et høyere uttak og felling av rovdyr i reinbeiteområder.

Andre faglige, sosiale og organisasjonsmessige forhold.

Sametinget gjorde ved forrige års innspill partene oppmerksomme på at innføring av obligatorisk klips møtte stor motstand hos næringen og samiske hold, deriblant NRL og Sametinget. Obligatorisk individmerking vil gå ut over tradisjonell kunnskap og tradisjonell samisk sedvane med øremerking og gjenkjenning av rein på bakgrunn av det, og dermed kan ikke Sametinget støtte en slik ordning. Sametinget ber partene på nytt om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering om behovet, konsekvensene og nødvendigheten for obligatorisk klipping av rein. Dette fordi man i dag har et fungerende system i reindriften ved tradisjonell merking som ivaretar de behovene som er uttalt i nødvendigheten om å innføre obligatorisk individmerking.

Reindriftnæringen har over tid opplevd mye trusler, hets og sjikane, både i kommentarfelt i media og spesielt i sosiale medier. Ofte skjer dette når reindriftnæringen uttaler seg i forbindelse med arealinngrepssaker, men negativ omtale av næringen skjer også i andre sammenhenger. Et nylig eksempel på dette er omtalen av reindriftnæringa etter at en hund ble avlivet av en reineier på Finnmarksvidda høsten 2021. Sametinget har i oktober 2021 innvilget Norske Reindriftsamers Landsforbund et tilskudd på kr. 164 000 (50 % andel) til å bedre reindriftnæringens omdømme og bistand til reinbeitedistriktenes mediehandtering.

For å styrke det samiske fellesskapet må vi videreføre verdde-kulturen. Økt forståelse og bedre samhandling kan skje gjennom styrket dialog mellom samiske næringer og lokalsamfunn, og vi vil støtte tiltak som bidrar til kunnskapsutveksling.

Sametingets tilskudd på kr. 164 000 vil være et viktig bidrag, men Sametinget mener at negativ omtale av reindriftnæringen er et stort problem som krever en mer langsiktig satsing med fokus på dette området. Bekjemping av hets og sjikane av reindriftnæringen og reindriftnæringens omdømmebygging bør komme inn som en fast post i Reindriftsavtalen. Sametinget ber avtalepartene om å avsette midler til dette formålet.

Sametinget ser med bekymring på tapene som rovdyr påfører reindriftnæringen. Store rovdyr tap fører ikke bare til produksjonstap og økonomiske konsekvenser, men også psykiske belastninger for reineiere. Sametinget har ved flere anledninger påpekt at reindriftnæringen ikke skal være nødt til å tilpasse seg rovdyrtrykket og tapene som rovdyr forårsaker. Sametinget mener at det er rovdyrforvaltningen som skal formes på en måte som gjør at rovdyrbestandene påfører minst mulig tap for reindriftnæringen. Det er Klima- og miljødepartementet som har det overordnede ansvaret for å ivareta nasjonal rovviltpolitikk. Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, NRL og Klima- og miljødepartementet der tema er nasjonal rovdyrpolitikk. Det vises også til punktet om forskning og utvikling foran der Sametinget påpeker behovet for juridisk gjennomgang og vurdering av Bernkonvensjonens bestemmelser sett i et samisk perspektiv, med tanke på rovviltforvaltningen.

Reintallsberegning

Reintallet per siidaandel danner grunnlaget for tilskudd og rovdyrerstatning for den samiske reindriftnæringa og leveres hvert år inn 31. mars. Reindriften lever med store variasjoner mtp. Klima, rovdyrtrykk, inngrep m.m. Ingen år er lik, og sesongene kan variere veldig fra år til år.

Rein beiter stort sett fritt i Norge, og hvert år opplever man i større eller mindre grad at rein havner på avveie, for så å dukke opp igjen på et senere tidspunkt.

Reintallet er uløselig knyttet til variasjonene reindriften opplever, og det er en umulighet å holde flokkstrukturer og reintallet stabilt gjennom disse variasjonene. Enkelte år har veldig gode vilkår for reindriftnæringa, mens andre år kan være nært sagt katastrofale. Det oppleves dermed problematisk for reindriften med den rigide ordningen fra statens side hvor reintallet fastsettes på en gitt dato årlig.

Dersom reintallet hos bare én siidaandel bare er litt over det tillatte reintallet oppnår ingen i distriktet tilskudd. Dagens ordning er rettet mot en kollektiv avstraffelse av siidaandeler i distriktet hvor reintallet til bare én utøver over fastsatt reintall kan blokkere for resten av distriktet.

Sametinget er opptatt av å ivareta forutsigbarhet og trygge rammer for reindriftnæringa. Sametinget ber derfor avtalepartene jobbe for at reintallet regnes ut som et gjennomsnittstall for de tre siste år. Slik ivaretar man reindriftnæringens egenart samtidig som reintallet blir mer realistisk mtp. utfordringene nevnt over.

Ordningen med fordeling over tre år er allerede innarbeidet ved bl.a inntektsføring og MVA-registeret, dermed bør en lignende ordning for reintallet være uproblematisk.

Pilotprosjekt for hele reindriftsnæringen i Norge.

Kautokeino kommune har fått omstillingsstatus blant annet med bakgrunn i kontinuerlige omstillinger og utfordringer i reindriftsnæringen. Omstillingsstatus gis til kommuner hvor hjørnesteinsbedrifter går konkurs. I Kautokeino kommune er reindriften definert som en hjørnesteinsbedrift. Reindriftsnæringen har vært gjennom store omstillinger som eksempel reintallstilpasning. Det er særskilt tatt hensyn til dette ved innvilgelse av omstillingssøknaden til Kautokeino kommune.

Kautokeino kommune ved omstillingsprogrammet Ovddos AS har gjennomført forstudier for etablering av ressurs- og rådgivningssenteret. Forstudier viser at det er stort behov for ressurs- og rådgivningssenteret for reindriftsnæringen. Nå har Ovddos AS igangsatt forprosjektet etablering av ressurs- og rådgivningssenteret for reindriftsnæringen. Prosjektet heter Nannet. Rådgivnings- og ressurscenteret skal i første omgang bidra til å styrke basisoppgavene i reinbeitedistriktene. Det blir en effektivisering av de administrative oppgavene som reinbeitedistriktene har ansvar for. Videre skal det bidra til bedre samhandling internt i reindriften, men også eksternt i forhold til offentlig forvaltning, kommuner og andre interessenter. Reindriften skal samhandle med mange andre aktører i for eksempel arealforvaltning og næringsutvikling, og en profesjonalisering av reinbeitedistriktenes administrative oppgaver vil i mange sammenhenger ha en effektiviseringsgevinst også i offentlig forvaltning.

Samiske kommuner hvor reindriftsnæringen har sitt tilholdssted, har både direkte og indirekte inntekter og fordeler med å ha en veldrivende reindriftsnæring i sin kommune. Det er viktig å satse på reindriftsnæringen, da næringen er en viktig og stor del av språklig og kulturell bærekraft. Dette vil også gagne kommuner hvor reindriftsnæringen holder til i løpet av året.

Reindriftsnæringen har interne bruksregler. Det er ikke gitt kompetanseløft eller rådgivning til reinbeitedistriktene i implementering av tradisjonell kunnskap inn i bruksreglene. Handlingsrommet som reindriften av 2007 omtaler om internt selvstyre er da heller ikke tatt i bruk.

Reindriften av 2007 legger opp til at reindriftsnæringen i mye større grad skal ha et fungerende internt selvstyre. Det innebærer blant annet at distriktsstyrene gjennom loven har fått en utvidet rolle til for eksempel å lage interne bruksregler og oppfølging av disse, samt utarbeide distriktsplaner. Siden loven trådte i kraft, så har det i liten grad vært lagt opp til kompetanseheving og videreutvikling av bruksreglene.

I sluttprotokollen fra reindriften avtaleforhandlingene 2015, er staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL) omforent om å vurdere tiltak for internkontroll og selvstyre i reindriftsnæringen, «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen». Rapporten ble ferdigstilt 06.12.2016 og en av arbeidsgruppens forslag i sluttdokumentet var:

10.2.2.3 Privatrettslig organ for kompetanseoverføring til reindriftsnæringen.

Sametinget ber om at forhandlingspartene nå følger opp forslaget fra rapporten og oppretter dialog med Kautokeino kommune, med mål om å avsette midler til Ressurs- og rådgivningssenteret.

Sametingets prioriteringer. Sammendrag.

- De økonomiske rammene i reindriften avtalen bør følge årlige lønns- og prisregulering.
- Sametinget ber partene om å involvere Sametinget mer i organene for næringspolitisk utvikling. Sametinget ber også partene om å sette av midler til Sametinget for å kunne prioritere arbeidet med utviklingsprosjekter i reindriften.
- Sametinget ber avtalepartene på nytt å vurdere å åpne for at Sametinget kan konsultere om reindriften avtalen, med virkning fra neste års forhandlinger.
- Sametinget ber partene om å gjøre en betydelig økning av bevilgningen til distriktstilskudd fra forrige reindriften avtale.
- Sametinget ber partene om å opprette et tradisjonelt flokkstruktureringstilskudd med kr. 750 pr. rein, og som omfatter alle dyrekategorier, og som erstatter kalveslaktetilskuddet.
- Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge opp til møter mellom Finansdepartementet, Sametinget og NRL om avgiftsfritak for kjøretøy og drivstoff for

- reindriftsnæringen.
- Sametinget ber avtalepartene om å øremerke midler til forskning og utvikling.
 - Sametinget ber avtalepartene om å stille krav om samisk reindriftsfaglig- og språkkompetanse hos den som utfører undersøkelser og som utformer verktøy og arbeidsmaler for reindrifta. Reindriftsavtalens innhold skal ha som mål å bygge kompetanse i det samiske samfunnet.
 - Sametinget ber på nytt avtalepartene om å prioritere tilskudd som skal motivere til tradisjonell driftsform i reindriften.
 - Sametinget ber om at særskilt driftstilskudd til kvinner med egen siidaandel samt ektefelle- og samboertilskuddet opprettholdes.
 - Sametinget ber partene om å prioritere ordninger som tilrettelegger for tradisjonell kunnskapsoverføring. Sametinget ber avtalepartene å opprette en søkerbasert tilskuddsordning for tradisjonell kunnskapsoverføring for reinbeitedistrikter/siidaer. Denne søkes samtidig med distriktstilskuddet og har en maks sum på kr.100 000.
 - Sametinget mener at fagbrevordningen i reindrift må videreføres med dagens kriterier.
 - Sametinget om at avtalepartene setter av kr. 2 mill. til Protect Sápmi, slik at stiftelsen kan bygge opp en varig kompetanse og for å kunne bistå reinbeitedistriktene på best mulig måte.
 - Sametinget vil også, slik som forgående år, be avtalepartene om å få utført en årlig utredning, eller status på arealinngrepene i samiske områder. Sametinget mener at det blant annet bør lages kart som viser status og tapet av reinbeitearealer.
 - Sametinget ber avtalepartene å sette av midler til reinbeitedistriktene til opplæring i og om konsultasjoner.
 - På grunn av klimaendringer og uforutsigbare værforhold mener Sametinget at det bør avsettes en større ramme til kriseberedskapsfondet.
 - Sametinget ber partene videreføre tilskuddet til pramming.
 - Sametinget ber partene vurdere å gi Landbruksdirektoratet i oppdrag å inngå en rammeavtale for helikoptertransport i reindriften.
 - Sametinget ber partene om å opprette en tilskuddordning for tilrettelegging og tilpasning av reindriftenes gjerdeanlegg også for funksjonshemmede reieiere.
 - Sametinget ber partene på nytt om å be Regjeringen om å gjøre en ny vurdering om behovet, konsekvensene og nødvendigheten for obligatorisk klipping av rein.
 - Bekjemping av hets og sjikane av reindriftsnæringen og reindriftenes omdømmebygging bør komme inn som en fast post i Reindriftsavtalen. Sametinget ber avtalepartene om å avsette midler til dette formålet.
 - Sametinget ber Landbruks- og matdepartementet legge til rette for møter mellom Sametinget, NRL og Klima- og miljødepartementet der tema er nasjonal rovdyrpolitikk.
 - Sametinget ber om at forhandlingspartene nå følger opp forslaget fra rapporten «Utfordringer for selvstyre i reindriftsnæringen» og oppretter dialog med Kautokeino kommune, med mål om å avsette midler til Ressurs- og rådgivningssenteret.
 - Sametinget ønsker at avtalepartene kontakter Husbanken, og ser på mulighetene for å sette igang en ordning hvor de kan tilby husbanklån også for unge etablerere i reindriften.
 - Sametinget oppfordrer partene til å sette igang et arbeid med å opprette et årlig grunntilskudd til alle siidaandeler i størrelsesorden kr. 50 000 - 100 000.
 - Sametinget ber avtalepartene om å arbeide for å redusere bestandsmålene, slik at man oppnår det todelte målet i rovviltmeldingen av 2004, og rovviltforliket av 2011.
 - Sametinget ønsker at avtalepartene arbeider for et høyere uttak og felling av rovdyr i reinbeiteområde

Saken ble avsluttet 08.12.2021 kl. 11.30